

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

Olomouc 2013

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Regentka Cixi (1835 – 1908) – skutečnost a mýtus

Regent Cixi (1835 – 1908) – The Reality and The Myth

Radana Zbořilová

Vedoucí diplomové práce: Doc. Lucie Olivová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím pramenů a literatury uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci, dne

.....

Anotace

Tématem této bakalářské diplomové práce je osobnost regentky Cixi (1835 – 1908), jež náležela k mandžuské dynastii Qing a měla ke konci 19. století v Číně velký vliv. Práce mapuje její osobní život a politickou kariéru a představuje různý pohled na události během jejího života. Práce se zabývá především porovnáním vybraného pramene s ostatní literaturou zvolenou pro tvorbu této práce a analyzuje, v čem se tyto údaje o regentce rozcházejí a v čem se naopak shodují. Význam vlády regentky Cixi a její role v čínské historii jsou na základě zjištěných informací shrnuty v závěru práce.

Klíčová slova: regentka Cixi, císařovna vdova, dynastie Qing, Čína, Boxerské povstání, 100 dní reforem

Děkuji vedoucí mé bakalářské diplomové práce doc. Lucii Olivové, Ph.D. za její trpělivost, cenné rady, názory a odborné vedení a Mgr. Tereze Nakaya, za její pomoc při překladu z japonštiny.

Obsah

Anotace	4
Obsah	6
Ediční poznámka	8
Úvod	9
Prameny a literatura	11
1. Regentka Cixi jako vládkyně	13
1.1 Období 1835 – 1861	13
1.1.1 Osobní informace	13
1.1.2 Druhá opiová válka	15
1.1.3 První regentství	17
1.2 Období 1861 – 1875	20
1.2.1 Taipingské povstání	20
1.2.2 Restaurace dynastie Qing	21
1.2.3 Císař Tongzhi	23
1.3 Regentství 1875 - 1908	26
1.3.1 Císař Guangxu	26
1.3.2 Čínsko-japonská válka a 100 dní reformem	28
1.3.3 Boxerské povstání a útěk do Xi'anu	29
1.3.4 Konec císařství a dynastie Qing	31
2. Zkreslený obraz Cixi	33
2.1. Cixi in charakter	34
2.2 Příklady mytologizace	35
2.2.1 Vstup do paláce	35
2.2.2 Pokus o vraždu Cixi	38
2.2.3 Cixi jako vražedkyně	39
2.3 Zpodobení osob kolem regentky Cixi	41
2.3.1 Konkubína Li <i>fei</i>	41

2.3.2 Vztah císařoven matek	42
2.3.3 Generál Ronglu.....	43
3. Hodnocení Cixi.....	46
3.1 Obrazový materiál.....	46
3.2 Cixi v čínské historiografii a odborné zahraniční literatuře.....	47
3.3 Shrnutí.....	48
4. Závěr.....	50
Resumé.....	51
Seznam pramenů a literatury.....	52
Seznam příloh.....	54

Ediční poznámka

V této bakalářské diplomové práci je použita čínská transkripce *pinyin*, kterou jsou uvedena jména osobností, názvy dynastií, historických událostí, geografické názvy a významné instituce. V několika případech jsou geografické názvy, pojmy a důležité historické události uvedené i českým ekvivalentem, za nimiž následuje také čínská transkripce *pinyin*. Pokud to bylo možné, jsou jména, názvy a pojmy doplněny ve zjednodušených čínských znacích, které se nacházejí za výše zmíněnou čínskou transkripcí *pinyin*. V případech, kdy znaky za jednotlivými pojmy chybí, byl tento fakt způsoben těžkou dohledatelností.

Při psaní této diplomové práce byly použity česky a anglicky psané prameny, literatura a elektronické zdroje. Text a názvy z anglicky psané literatury jsem do českého jazyka překládala sama. Názvy filmů jsou zachované v jejich originálním znění, případně doplněny transkripcí *pinyin* a zjednodušenými znaky. Delší citované úseky jsou uvedeny kurzívou. V hlavním textu jsou převážně užívána pojmenování éry císaře, v několika případech i jejich osobní jména.

Obrazový materiál je kvůli zachování plynulosti textu přiložen na konci práce.

Úvod

Regentka Cixi je bezpochyby jednou z nejnámějších osobností čínských dějin, do kterých se zapsala coby vládkyně pozdní dynastie Qing. Poté, co se dostala k císařskému dvoru a porodila císaři dědice, byla vzhledem k těmto skutečnostem opěvovaná a na rukou nošená celou Čínou. Této silné pozice, které jako téměř dvacetiletá žena nabyla, dokázala během svého života v Zakázaném městě patřičně využít. Po smrti císaře v roce 1861 mandát nebes převzal jejich syn. Ten byl však tehdy ještě malý hoch a tak se Cixi stala jedním z jeho regentů. Tím započalo období její nepřímé vlády, které trvalo nepřetržitě až do její smrti v roce 1908.

O regentce Cixi, známé především pod titulem císařovna vdova Cixi, bylo napsáno mnoho publikací, ať už vycházejících z přímých faktů a událostí z jejího života, tak i nespočet románů, zdánlivě se o tato fakta opírající. Několik takových prací bylo přeloženo i do českého jazyka. Publikované informace se kvůli různorodé interpretaci a pojetí autorů více či méně liší. Její osobnost je vyobrazena rozmanitými názory a stala se z ní poněkud mýtická postava čínských dějin.

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem popisují osobnost a počínání regentky Cixi historikové a jak ostatní autoři, jak ji vyobrazuje ve svých memoárech její dvorní dáma. Práce má ukázat, v čem se tyto údaje o regentce rozcházejí a v čem se naopak shodují.

Tato bakalářská diplomová práce je rozdělena do tří částí. První kapitola práce se zabývá politickým a socioekonomickým pozadím Číny v 19. století, jež jsou důležité zejména pro pochopení postavení tehdy již upadající dynastie. Tato kapitola je rozdělena na tři období, první od narození Cixi v roce 1835 do roku 1861, kdy se dostala k moci. Popisuje fakta o její osobnosti, příchod do Zakázaného města a jmenování jejího syna císařem a ustanovení jeho regentů. Druhé období se zaměřuje na vládu regentky Cixi v období 1861 - 1875. Hlavním tématem je znovuoobnovení vlivu dynastie a upevnění její vlády a dopad regentčinych rozhodnutí v klíčových událostech čínských dějin. Třetí

období se zabývá důležitými historickými událostmi, jež výrazně otřásl prestiží dynastie Qing a dalšími dvěma regentstvími Cixi od roku 1875 až do její smrti v roce 1908.

Druhá část práce se dotýká nepodložených informací, které často autoři o jejím životě píší. Její osobnost se stala inspirací pro mnohá literární díla a v zájmu zaujetí a povzbuzení čtenářské fantazie jsou údaje v těchto dílech často velmi zkreslené. Práce se tedy zaměřuje na konkrétní historické události, její soukromý život a osobnost jako takovou. Jako zdroj slouží jeden vybraný pramen, jeden historický román a jedna historická próza. Jsou zde rozvedeny nejdiskutabilnější události, jež se během regentčina života údajně udály. Dále jsou představeny osobnosti, jež byly s jejím osudem propojeny a je popsán jejich nepodložený vztah k regentce Cixi.

Třetí kapitola zobrazuje regentku Cixi tak, jak ji hodnotí zahraniční odborná literatura a jak je zobrazována v čínské historiografii. Dále na základě zjištěných informací z vybraného pramene a dalších zdrojů shrnuje analýzu.

Práce je na konci v seznamu příloh doplněna obrazovými materiály, konkrétně komentovanými dobovými fotografiemi a zachovanými regentčinými kaligrafiemi a dalšími předměty uchovanými z období dynastie Qing.

Prameny a literatura

Jako hlavní zdroj historických událostí při kompilaci této bakalářské práce posloužil výzkum historika a bibliografa Fang Chao-yinga (1908 – 1985) z bibliografického slovníku Arthura Hummela *Eminent Chinese of the Ch'ing Period* (1644–1912) z roku 1943. Fang Chao-ying se zabýval odborným studiem historických materiálů především dynastie Qing. Spolu s dalšími přehledovými monografiemi o dějinách Číny je tato pojednání brána jako hlavní zdroj faktografického materiálu. Informace z něj čerpané uvádí čtenáře do historického kontextu. V příslušných kapitolách jsou tyto údaje uvedeny na prvním místě, za nimi pak následuje porovnání s memoáry Princezny Der Ling a dalších literárních zdrojů vybraných pro tuto práci.

Jako zásadní pramen k této bakalářské diplomové práci posloužila především kniha Princezny Der Ling (1885 – 1944) *Krutá císařovna* (1931). Autorka ve skutečnosti nebyla princezna. Der Ling, v čínštině Deling 德齡, byla dcera příslušníka mandžuských jednotek korouhví. V mládí studovala ve Francii a po návratu do Číny se v roce 1905 stala dvorní dámou regentky Cixi, které při oficiálních příležitostech tlumočila. Během svého života napsala několik knih týkajících se života na císařském dvoře a podává v nich autentický obraz zvyků a života v Číně na pomezí 19 a 20. století. Znala osobně většinu historických osobností uvedených v této práci. Uvádí také, že císař Guangxu si údajně psal deník, do kterého měla ona sama možnost nahlédnout. Přesto tato publikace nemusí být vždy objektivní vzhledem ke skutečnostem, že Der Ling chovala k regentce Cixi přátelské city a měla s ní důvěrný vztah. Některé vzpomínky Der Ling mohou být zkreslené, protože je znala jen z vyprávění.

Další vybranou publikací je historický román Seagravea Sterlinga (1937 -) *Dragon lady* (1992). Tento román je napsán formou shromažďovaných faktů a různých názorů na události za pozdní dynastie Qing a osobnost regentky Cixi. Autor mnohdy čerpá informace ze seriózních publikací, jako například Bland John O. P a Backhouse Edmund *China under*

the Empress Dowager: Being the History of the Life and Times of Tzu Hsi (1910), ze které tato diplomová práce také čerpá. V knize se však ve velkém počtu vyskytují i nepodložené informace. Proto je toto dílo zařazeno jako příklad populárně naučné literatury a porovnáno s výše uvedeným pramenem.

Pro doplnění zajímavého kontrastu byla vybrána také historická próza *Tajný deník čínské císařovny* (1987), jejímž autorem je Johan Fabricius (1899 – 1981), významný holandský cestovatel a spisovatel narozený v Indonésii. Jedním z jeho slavných děl je i tento román o regentce Cixi. V této knize líčí Cixi retrospektivně v první osobě formou fiktivního deníku své životní úspěchy, zkušenosti a zážitky, které během života v Zakázaném městě dosáhla. Ve své podstatě se Fabricius snaží držet základních politických událostí, nicméně píše barvitě líčený historický román určený pro širokou veřejnost. Popis osob, jež v díle po boku regentky Cixi vystupují, a vztahů mezi nimi líčí velmi zkresleně.

Dále zde jsou zmíněny i vzpomínky lidí, jež měly možnost se s regentkou osobně setkat, konkrétně americké malířky Kathrine Carl a Marian Sinclair, manželky amerického diplomata a historika Isaaca Taylora Headlanda.

1. Regentka Cixi jako vládkyně

1.1 Období 1835 – 1861

1.1.1 Osobní informace

Cixi 慈禧 se narodila 29. listopadu 1835 do mandžuského rodu Yehe 葉赫, což byl jeden ze čtyř subklanů náležícím k velkému mandžuskému klanu Nara 那拉, jenž kdysi obýval severovýchodní část čínského území.¹ Mandžouvé byli potomci džürčenských kmenů,² které sjednotil náčelník Nurhači *Nuerhachi* 努尔哈赤, a který také roku 1616 založil dynastii Pozdější Jin. Po smrti Nurhačiho v roce 1626 uzavřel jeho syn – následník - spojení s kmeny na území Vnitřního Mongolska a pojmenoval tento sjednocený lid jako Mandžuy. Ti pak roku 1644 založili dynastii Qing 清, jež Číně vládla až do roku 1911.³

Cixi byla nejstarším z potomků otce Hui Zhenga 惠征, úředníka jednotky korouhví,⁴ a matky, jejíž jméno není známo. Je známa také pod svým rodovým jménem

¹ TWITCHETT, David; FAIRBANK, John K. *The Cambridge History of China: The Ch'ing Empire to 1800*, 2002. s. 25

² Čínsky Nǚzhēn 女真, žijících v 16. století na území dnešní provincie Jilin.

³ FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*, 1992. s. 169

⁴ Vojenské oddíly (čínsky *baqi* 八旗), jež byly oproti předchozím rolnickým polovojenským skupinám již organizované jednotky a byly jakousi stálou vojenskou silou. Zároveň byly i jednotkami společenskými a fiskálními. Původně měly korouhve pouze mandžuské příslušníky. Později však vznikaly i mongolské a čínské korouhve a každý národ měl 8 vlastních jednotek. Založil je Nurhači.

jako Yehenara 葉赫那拉, v českém jazyce Jehonala. Po smrti císaře Xianfenga 咸豐 (1831 – 1861)⁵ jí byl přidělen titul císařovny matky Huangtaihou 皇太后. Podle západní rezidence, kterou v Zakázaném městě *Zijincheng* 紫禁城 obývala, je také známa jako „západní císařovna matka“ Xi Taihou 西太后. V dílech západních spisovatelů je známa jako císařovna vdova nebo jako „Starý Buddha“ (v čínštině Lao Foye 老佛爺, v angličtině The Old Buddha). Její posmrtné (chrámové) jméno je Xiao Qin Xian Huanghou 孝欽顯皇后.⁶

O Cixiině raném dětství nejsou žádné spolehlivé faktografické záznamy. Přesné místo, kde v Číně žila, než se stala konkubínou, taktéž není známo. Předpokládá se však, že to mohlo být někde v dnešní provincii Anhui 安徽. Poté v době do jejích patnácti let přesídlila do Pekingu. Členové jednotek korouhví měli povinnost hlásit na náležitý úřad v Pekingu rodinné příslušníky, tedy hlavně své dcery, kde byly zaznamenány jejich údaje o narození, věku, vzhledu, charakteru a vzdělání. Cixi byla někdy kolem roku 1850 zapsána na seznam, který byl veden pro účely výběru služebných a konkubín do Zakázaného města.⁷

V roce 1852 byla coby sedmnáctiletá letá dívka vybrána jako konkubína jednoho z nižších stupňů pro císaře Xianfenga.⁸ Konkubíny byly rozděleny do několika kategorií. Konkubíny nižších stupňů, s přídomkem *daying* 答应, *changzai* 常在, *guiren* 贵人, byly v podstatě služkami. Spát s císařem měly větší šanci konkubíny vyšších stupňů – *pin* 嫔, *fei* 妃, pokud porodily dítě, bývaly povýšeny do hodnosti *guifei* 贵 či *huang guifei* 皇贵妃.

⁵ Císař Xianfeng byl 4. syn císaře Daoguanga. Pocházel z rodu Aisin Gioro 爱新觉罗 a jeho přímým předkem byl samotný Nurhači.

⁶ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 295

⁷ HEADLAND, Isaac T. *Court Life in China: The Capital, Its Officials and People*, 1909. s. 12

⁸ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 295

Výše už byla postavena jen samotná císařovna *huanghou* 皇后, již byla v tomto případě Cian 慈安 (1837 - 1881).⁹ Cixi byla nejdříve v roce 1854 a poté v roce 1856 povýšena na konkubínu druhého stupně a získala hodnost *fei* 妃 a byla známa pod jménem konkubína Yi 懿. Příčinou jejího povýšení v roce 1856 bylo narození jejího a císařova jediného syna Zaichuna 載淳 (osobní jméno), známým spíše jako císař Tongzhi 同治 (1856 - 1875, éra císaře). Díky tomu si svou pozici v paláci upevnila a tyto skutečnosti jí také později daly možnost stát se velmi výraznou politickou osobností, kterou znala celá Čína.¹⁰

1.1.2 Druhá opiová válka

Několik let poté, co se Cixi stala konkubínou, propukl v Číně jeden z dalších konfliktů s cizinci. V druhé opiové válce (1856 – 1860), známé také jako Arrow war nebo Anglofrancouzská válka, došlo stejně jako v první opiové válce (1839 – 1842) ke konfliktu mezi Británií a Čínou. K nim se ještě přidala Francie.¹¹

Na jihu Číny v Guangdongu se čínští úředníci dostali na loď Arrow, kterou sice vlastnila čínská strana, ale pronajímala ji Britům. Vztyčenou britskou vlajku svésili dolů a odvedli několik čínských zajatců do Pekingu. Odvedení zajatců a stále omezovaný zahraniční obchod však Britům dal záminku k vyhlášení druhé opiové války. Společně s Francouzi, jež zase vyprovokovalo zabití francouzského misionáře, poslali na sever válečnou flotilu.¹² V roce 1858 se vylodili v přístavu u města Tianjin 天津, poblíž pevností Taku (čínsky *Dagu Paotai* 大沽炮台), kde vypukl první ozbrojený střet. Spojenci zvítězili

⁹ University of California Press. Dostupné na:

<http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft6p3007p1&chunk.id=d0e11449&toc.depth=100&toc.id=d0e10604&brand=ucpress>

¹⁰ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 295

¹¹ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 365 - 370

¹² University of Houston. Dostupné na: http://www2.uhv.edu/fairlambh/asian/opium_wars.htm

a navrhli Číně k podepsání Tianjingské smlouvy, které měly cizincům zajišťovat další otevření přístavů pro obchod, právo exteritoriality, povolení zřizování velvyslanectví, legalizaci obchodu s opiem, zaplacení reparací a škod a volný pohyb na celém čínském území jak civilistů, tak lodí. Smlouvy byly podepsány s Británií, Francií, USA a Ruskem.¹³

Jelikož ale tyto dohody nebyly do roku 1859 Čínou uznány a nesplnily požadavky cizinců, spojenecká vojska opět zaútočila. Tentokrát ale byli poraženi. V roce 1860 Britové a Francouzi opět zaútočili na pevnosti a vyslali do Pekingu posly, kteří ale byli čínskou císařskou armádou zadrženi a popraveni. V době, kdy britský vyslanec lord Elgin nařídil následkem těchto událostí opětovný útok na Peking, vyhlásil císař Xianfeng, aby se celý dvůr dočasně přesunul do sídla Rehe, známé v českém jazyce jako Jehol.¹⁴ V letech 1860 - 1861 zde císařský dvůr setrval celých 14 měsíců. Během této doby zůstal jako zástupce dvora v Pekingu ve věcech politických princ Gong 恭親王 (1833 – 1898), bratr císaře, a císař Xianfeng tak pouze na dálku udílel rozkazy.¹⁵

Jakmile cizinci vstoupili do hlavního města a Letního paláce *Yuan Ming Yuan* 圓明園¹⁶ a zjistili, kolik cenností se tu ukrývá, začali místo drancovat. Když se tato zpráva donesla do Jeholu, císař princ Gongovi vzkázal, aby přijal a podepsal cizinci navrhovanou Pekingskou smlouvu, která měla zaručit dodržování Tianjinských smluv. Tyto dohody byly ale jen další nerovnoprávné smlouvy, které Čína byla pod nátlakem donucena podepsat. Po přístavu v Guandongu tak došlo k oficiálnímu otevření přístavu v Tianjinu. Dále tyto dohody zajišťovaly svobodu náboženství, pronájem ostrova Jiulong (Kowloon) Britům a další navýšení válečných reparací. Poté ještě na výstrahu celé Číně Britové spálili do základů Letní palác. V této fázi, kdy byli cizinci v centru země, volně se pohybující na

¹³ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 370 – 377

¹⁴ V letech 1929 – 1955 byl Jehol čínská provincie. Po roce 1955 byl rozdělen na tři části mezi provincii Hebei, Liaoning a Mongolskou autonomní oblast. Císařské sídlo v Jeholu bylo vystavěné už za císaře Qianlonga 弘曆皇帝 (1711 – 1799) a sloužilo Qingům jako místo k odpočinku. Od Pekingu je vzdáleno asi 250 km směrem na sever

¹⁵ HEADLAND, Isaac T. *Court Life in China: The Capital, Its Officials and People*, 1909 s. 31

¹⁶ Císařské sídlo a zahrady v Pekingu, 8 km od Zakázaného města.

čínském území, založil princ Gong nový úřad pro řízení zahraničních záležitostí *Zongli Yamen* 总理衙门, předchůdce ministerstva zahraničí, a sám stanul v jeho čele.¹⁷

1.1.3 První regentství

V srpnu 1861 zemřel v Jeholu císař Xianfeng. Jeho a Cixiin syn byl jediným dědicem a tak císař den před svou smrtí vydal dekret, kde jej stanovil právoplatným následníkem. Jelikož byl malý císař Tongzhi ve věku pouhých 6 let, jmenoval jeho regenty (dočasnými zástupci nezletilého panovníka) osm mužů z řad generálů a úředníků Velké rady.¹⁸ Při schvalování vydaných dekretů regentů bylo potřeba, aby byly potvrzeny dvěma císařskými pečetěmi – jednou na začátku dokumentu, nesoucí znaky *Yu shang* 御賞 a jednou na konci se znaky *Tong dao tang* 同道堂. Předtím než císař Xianfeng zemřel, svěřil jednu císařskou pečeť do rukou své hlavní choti císařovny Cian a druhou císaři Tongzhi. Z důvodu jeho nezletilosti tuto pečeť schraňovala jeho matka Cixi.¹⁹

Jedním z prvních dokumentů, který byl regenty vydán, povýšil Cixi a Cian na hodnost císařovny matky *Huang taihou* 皇太后. Rozdíl spočíval v tom, že Cian byla jmenována matkou vdovou *Mu hou* 母后 a Cixi tento dekret jmenoval svatou matkou *Sheng mu* 聖母. Poté byl vydán dekret, který pověřil bratra zemřelého císaře, prince Gonga 恭親王 (1833 – 1898), dohlížením na události probíhající v Pekingu a vyjednáváním s cizinci.²⁰

¹⁷ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 375 - 382

¹⁸ Skupina vysoce postavených úředníků, poradci císaře.

¹⁹ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 295

²⁰ Tamtéž. s. 296

Na podzim roku 1861 přijel princ Gong do Jeholu, aby přesvědčil císařský dvůr k návratu do Pekingu. V této době se objevila informace, že by se regentkou měla stát císařovna matka Cian a jejím pomocným regentem princ Gong.²¹ Vláda osmi regentů však vydala dekret, který potvrzoval rozhodnutí předků, jež stanovili, že se žádná žena nemůže stát vládkyní říše. Císařovna vdova Cixi ale na tento dekret odmítla otisknout svěřenou pečeť. Cixi a Cian měly také podporu generála Shengbaa, který vydal prohlášení, v němž vládu osmi regentů neuznává a naopak podporuje regentství císařoven matek. Někdy v tuto dobu se začalo formovat jejich společné regentství. Po návratu na císařský dvůr v Pekingu bylo 7 regentů potrestáno a Sushun²², hlavní konspirátor, byl odsouzen k smrti. Poté bylo ustanoveno společné regentství Cixi a Cian a princ Gong byl jmenován poradcem pro politické záležitosti.²³

Der Ling (1931) ve svých záznamech podává tyto události poněkud s odlišným náhledem na situaci. Těsně před tím, než císař skonal, přišli za ním Sushun a princ Yi a žádali jej slovy „Jmenuj nás vládci“.²⁴ Když se to dozvěděla Cixi od jejího věrného dvorního eunucha Li Lianyinga 李连英, zamířila ihned také k císařovu loži. O samotě se jej zeptala, zda je její syn následníkem a císař pouze přikývl. Cixi poslala pro písaře, aby se vše stvrdilo podpisem. Ovšem při předložení dokumentu před Sushuna a Cian, se kterými podle Der Ling (1931) byla v nepřátelském vztahu, zjistili, že dokument nenese císařskou pečeť. Autorka pak popisuje jakýsi závod eunucha Li Lienyinga a Sushunových úředníků o to, kdo dříve v utajení vejde do místnosti, kde bylo prozatímně uloženo císařovo tělo, otevře jeho pečetní skříňku a ukradne pečeť na stvrzení císařova prohlášení. Cixi tedy získala císařskou pečeť a Sushun a princ Yi usoudili, že je potřeba ji i s malým Tongzhi odstranit z cesty. Za tuto konspiraci však byli po návratu do Pekingu odsouzeni k smrti.²⁵

Jak tvrdí Sterling (1992), Cixi si právě v tuto dobu, kdy se kolem ní tvořilo spiknutí za účelem zmocnění se trůnu, začala údajně více uvědomovat, že musí začít jednat. Pokud by nezasáhla do situace, mohla by přijít o své výsadní postavení. Přišla tedy se synem a

²¹ HEADLAND, Isaac T. *Court Life in China: The Capital, Its Officials and People*, 1909 s. 32

²² Bratr prince Chenga, jež byl vůdcem klanu Mandžůů v přímé linii od bratra náčelníka Nurhačiho. Spolu s princem Yi jsou hlavními členy koalice osmi regentů.

²³ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 296

²⁴ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. str. 72

²⁵ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 72 - 77

regenty k loži umírajícího císaře a zeptala se ho, zda je její syn následníkem trůnu. Císař souhlasil a vyslovil přání, aby regentkami byly jeho matky. Toto ustanovení se však Sushun rozhodl ignorovat a společně s princem Yi pokračovali v jejich plánech, které se jim později vymstily.²⁶

Obecně byla záležitost následníka trůnu řešena tak, že umírající císař napsal svou volbu do zapečetěné schránky, která byla otevřena až po jeho smrti. Císař ale kvůli svému zhýralému životu onemocněl náhle a vážně. Při otevření schránky (paradoxně ještě před jeho smrtí) Gang osmi v čele se Sushunem zjistil, že je prázdná.²⁷ Sushun, jež byl hlavním aktérem této konspirace a bažil po moci, měl několik možností. Buďto se sám stanovit císařem nebo se stát regentem nezletilého nového císaře. Tím se mohl stát Cixiin syn nebo synovec či bratranec zesnulého císaře z generace níže²⁸. Třetí možnost, to bylo ustanovit panovníkem syna Cixi a regenty jeho matku a císařovnu Cian, pro něj byla nepřipustitelná. Hledal proto nástupce jinde, a volba padla na prince Zaizhi²⁹, jehož kdysi císař Daoguang adoptoval (tudíž nebyl pokrevně svázán s rodem Aisin Gioro). K jeho jmenování však nikdy nedošlo.³⁰

Dále Sterling (1992) potvrzuje informaci, že k oficiálnímu převzetí kontroly bylo potřeba nejen být jmenován regentem, ale vlastnit i císařskou pečeť. Liší se však jeho tvrzení, kdo ve skutečnosti pečeť schraňoval. Podle něj jednu pečeť vlastnila císařovna Cian, a druhou měl u sebe Sushun. Ten pak snadno přesvědčil situace neznalou Cian, jež o této konspiraci neměla tušení, aby s ním spolupracovala a chtěl, aby podepsala dekret, který by stanovil Gang osmi regenty a ji jako císařovnu matku. Cixi pak chtěl nabídnout titul císařovny vdovy, ale pod podmínkou, že by pečeť zůstala i nadále v jeho rukou. To se Cixi nelíbilo, informovala o tom císařovnu Cian a ta přikázala, aby byl Cixi přiznán titul císařovny matky a předána i císařská pečeť. Sushun jako konečné rozhodnutí navrhl nový

²⁶ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 71

²⁷ Tamtéž. s. 68 - 69

²⁸ Při volbě císaře se muselo přihlížet k tomu, zda pochází ze správné generace, tj. generace níže než císař. Na příkaz císaře nebo císařovny mohl být následník i adoptován.

²⁹ Na jeho syna Pu Luna padla volba potenciálního císaře dvakrát – v roce 1875 i v roce 1908.

³⁰ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 75 - 82

dekret, jež by sice jmenoval dvě císařovny matky, ale jejichž podpis (pečeť) by byl na dekretěch pouze symbolický a moc by tak zůstala v rukou regentů z Gangu osmi.³¹

Vyprávění Der Ling se shoduje s ostatními autory v tom, že Cixi se musela po smrti císaře aktivně zapojit do dění, aby si udržela svoji pozici a dále mohla rozvíjet své ambice. Informace se však rozcházejí v tom, kdo nejdříve schraňoval císařskou pečeť a jakým způsobem se jí pak zmocnila Cixi. Der Ling (1931) píše o nepřátelském vztahu císařoven matek a je tedy v rozporu s tvrzením Sterlinga (1992) i historické skutečnosti, že Cian přiřkla Cixi titul císařovny matky. Jisté je, že se na císařském dvoře tvořilo spiknutí osmi regentů, kteří chtěli Číně vládnout bez zájmu císařoven matek. Věrohodné podrobnosti o tom, co se uvnitř císařského dvora odehrávalo, však zůstávají utajeny.

1.2 Období 1861 – 1875

1.2.1 Taipingské povstání

V druhé polovině 20. století se Čína musela vypořádat zároveň s Taipingským povstáním, muslimskými povstáními a dalšími místními občanskými nepokoji. Povstání v té době probíhala v 17 čínských provinciích a jejich následkem se počet obyvatelstva snížil na 350 milionů.³²

Taipingské povstání v letech 1850 – 1864 bylo co do počtu obětí i finančních ztrát oproti předchozím povstáním mnohem rozsáhlejší. Uvádí se, že při něm přišlo o život až na

³¹ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 73 - 75

³² LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 365

20 milionů lidí.³³ Toto povstání, v čele s Hong Xiuquanem 洪秀全, bylo náboženského charakteru a během svého největšího rozmachu zachvátilo polovinu čínského území.³⁴ Hong Xiuquan byl nadšeným šířitelem pseudo-křesťanské víry. Po přečtení křesťanských spisů si víru vyložil po svém, prohlásil se za mladšího bratra Ježíše Krista a jím šířené učení bylo přizpůsobeno pro čínské podmínky. Svým nevzdělaným učedníkům kázal, že jsou si před Bohem rovni, a že právě oni jsou vyvolení spasitelé a jejich cílem je osvobodit Čínu od vlivu qingské dynastie, porazit ji a nastolit nový řád. Když pak tedy proti Taipingům byly vyslány císařské jednotky, došlo mezi nimi k ozbrojeným střetům a roku 1851 se taipingským povstalcům podařilo dobýt město Nanjing a několik dalších stovek měst.

Hong Xiuquan poté vyhlásil novou dynastii Nebeský stát velkého míru *Taiping tianguo* 太平天国, a sám sebe prohlásil králem. Jenže tito taipingští rebelové neměli sílu ani kompetence vést stát po stránce ekonomické ani politické. Výsledkem byla situace, kdy se kolem generálů utvořily skupiny jejich vlastních stoupenců a každý z nich si vyhlásil své království. Vzhledem k přerozdělení moci si s původním králem Hong Xiuquanem navzájem překáželi, a ten dal tyto generály v roce 1852 povraždit. V roce 1864 se generálovi Zeng Guofanovi 曾国藩 a jeho armádě podařilo dobýt zpět Nanjing a ukončit toto rozsáhlé povstání.³⁵

1.2.2 Restaurace dynastie Qing

Období po smrti císaře Xianfenga, tedy téměř celá druhá polovina 19. století, se také nazývá obdobím restaurace dynastie Qing. Byla zde snaha a znovuoobnovení stabilního vlivu a víry v qingskou dynastii, jež by měla svému lidu a sama sobě dokázat, že zvládne Číně vládnout s perspektivní vizí budoucnosti.

³³ FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*, 1998. s.

³⁴ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 366

³⁵ FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*, 1998. s. 238-240

Počátky tohoto znovuoobnovování prestiže dynastie započal již generál Zeng Guofan při potlačování Taipingského povstání. V 60. letech byl odvelen z Pekingů zpět do jihočínské provincie Hunan 湖南 za účelem potlačení těchto dlouhodobých nepokojů. Při výběru vhodných vojáků do své armády zde aplikoval jednu z hlavních zásad tradičního konfuciánského učení - hierarchii. Sám si osobně vybral své důstojníky a ti si zase osobně po jednom vybírali své další podřízené. Výhodou tohoto systému byla vysoká důvěryhodnost, morálka a myšlenková jednotnost. Vojáci byli také dobře organizováni i placeni. Začal také budovat továrny na výrobu zbraní a munice a vnitrozemské loďstvo. Mandžuský dvůr se přesvědčil o účinnosti tohoto uspořádání a věřil mu natolik, že povolil generálu Zeng Guofangovi dosazovat své důstojníky na posty guvernérů provincií. Guvernéři byli věrní stoupcem qingské dynastie a tak se na pár let díky víře v tradiční konfuciánský řád změny v politických a ekonomických záležitostech jeví jako správná cesta pro celkový rozvoj země.³⁶

Nové provinční vedení dokázalo potlačit i povstání hnutí Nien a další na severu propukající nepokoje, které během této doby vyvstaly. S generálem se do čela restaurace postavili princ Gong a úředníci Li Hongzhang 李鴻章 (1823 – 1901) a Zuo Zongtang 左宗棠 (1812 – 1885). V období 1861 – 1872 se v rámci sebeposilování pozornost soustředila na podporu rozvoje průmyslu. Vznikaly nové společenské třídy kapitalistů a průmyslníků. Pod přímým vedením vlády se budovaly továrny na výrobu lodí, zbraní a strojů. V druhé fázi 1872 – 1894 se výroba rozšířila na rozmanitá odvětví a vláda na podniky už jen dohlížela. Začaly se také budovat školy a zvýšilo se procento využití zemědělské půdy.³⁷

Z počátku se může zdát, že se vývoj událostí přenesl přes válečné konflikty a nastal úspěšný rozvoj a restaurace dynastie. Nicméně tempo rozvoje a restaurace samotná se zpomalovala, až nakonec přestala být v 70. letech 19. století zcela účinná a pravděpodobně se stala až kontraproduktivní. Jak uvádí Fairbank (1998), tento duální režim se řídil heslem „čínské učení jako základ, západní učení pro praktické účely“.³⁸ Důvodem, proč nemohl

³⁶ FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*, 1998. s. 245 - 246

³⁷ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 378

³⁸ FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*, 1998. s. 251

dlouhodobě fungovat, bylo právě tradiční konfuciánské smýšlení, potřeba dodržovat řád a danou hierarchii a averze regentky Cixi k radikálním změnám. Systém se tak stával čím dál více strnulý a nepružný k okolním podnětům modernizace. Dalším faktem bylo, že se u nespokojených a nezávislost podporujících pohraničních oblastí kvůli intervenci cizinců začaly pomalu projevovat tendence odtržení se od Číny a osamostatnění. Objevily se tak další nepokoje, zejména na západě v Xinjiangu a jihozápadě v Tibetu. V tomto období se čím dál více začaly projevovat nároky cizinců týkajících se přerozdělování čínského území na jejich pronajatá území.³⁹

1.2.3 Císař Tongzhi

Císař Tongzhi dospěl a v roce 1872 mu byla jeho matkou vybrána choť, císařovna Xiaozheyi 孝哲毅 (1854 – 1875). O rok později bylo regentství Cixi a Cian ukončeno a oficiálně se stal jediným vládnoucím panovníkem Číny. Jeho vláda trvala pouhé dva roky. Byla to však vláda v pozadí s Cixi, která měla stále velký vliv, protože císař musel svou matku ctít a poslouchat. Cian jako regentka nebyla průbojná a měla velmi malou moc. V kontrastu s tím Cixiina moc rostla, protože si dokázala získat důvěru úředníků, které v rámci její pravomoci dosazovala na důležité úřednické posty a skrze ně pak řídila politické záležitosti. V paláci vše zase řídila díky svým věrným eunuchům. Její vrchní eunuch An Dehai 安德海 však v roce 1869 záhadně zmizel a Cixi podezírala Cian a prince Gongu, že tak vystoupili proti její vládě. Údajně se poté obrátila proti Cian za to, že si získávala přízeň císaře. Regentství Cixi a Cian bylo v roce 1874 kvůli císařově nemoci obnoveno. Podle potvrzených informací císař Tongzhi zemřel v roce 1875 na neštovice a nezanechal po sobě žádného potomka. Okolo příčiny jeho smrti se však tvoří mnoho spekulací.⁴⁰

³⁹ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 378 - 380

⁴⁰ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 296

Ihned po jeho smrti Cixi a Cian svolaly shromáždění, na kterém bylo usneseno, že jako nový císař bude vybrán a adoptován nejstarší, ale teprve tříletý, syn prince Chuna 醇親王(1883 – 1951)⁴¹ a Wanzhen (sestra Cixi), Zaitian 載湉,⁴² známý jako císař Guangxu 光緒皇帝 (1871 – 1908). Cixi a Cian se tedy opět staly regentkami. Volba císaře však byla proti oficiálním ustanovením, podle kterých v případě, že není právoplatný dědic, měl být následovník vybrán z generace níže, která následovala po zesnulém císaři. Dle nařízení měl být oficiálně vybrán synovec zemřelého císaře. V tom případě by ale pozice císařovny matky byla postoupena Xiaozheyi, kterou Cixi údajně neměla ráda. Následkem těchto machinací o následníka trůnu spáchala Xiaozheyi sebevraždu (některé zdroje uvádí, že neviděla žádnou naději pro své nenarozené dítě).⁴³

Co se týče vlády císaře Tongzhi, Der Ling (1931) přímo říká, že císař, který jako potomek musí prokazovat úctu rodičům, se svou matkou ochotně radil ve všech záležitostech a řídil se jejími příkazy.⁴⁴ Bland a Backhouse (1910) ale píše, že s ní měl císař za své vlády mnoho neshod, například, že jí odmítal dávat na kontrolu státnické dokumenty, které sám bez jejího souhlasu schvaloval.⁴⁵ Cixi ho ve všem jako svého jediného milovaného syna podporovala a dopřávala mu všech výhod u dvora. Jeho zhýralý život byl údajně také příčinou jeho brzké smrti v roce 1875. Podle Der Ling (1931) se stejně jako jeho otec, císař Xianfeng, rád oddával společnosti žen, nejen těch u dvora, ale i z nižších vrstev, za nimiž z paláce spolu s pochybnými eunuchy rád přechal. Jeho zdraví tak bylo podlomeno různými nemocemi a tak, když ho jednou zchvátily neštovice, nemoci podlehl. Cixi však byla obviněna z toho, že mu pomalu podávala jed a zavraždila ho, aby se opět mohla ujmout vlády.⁴⁶

Cixiina pozice byla v ohrožení, protože na post císařovny vdovy měla postoupit Xiaozheyi. To se však nikdy nestalo, jelikož Xiaozheyi spáchala sebevraždu, ke které ji

⁴¹ Princ Chun, 7. syn císaře Daoguanga.

⁴² Osobní jméno císaře Guangxuho.

⁴³ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 297

⁴⁴ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 130 - 131

⁴⁵ BLAND, John O.P.; BACKHOUSE, Edmund. *China Under The Empress Dowager: Being the History of the Life and Times of Tzu Hsi*, 1910.s. 118

⁴⁶ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 131

Cixi dle tvrzení Der Ling (1931) navedla, aby se mohla zase ujmout regentství a sama určit následníka trůnu. Aby si Cixi upevnila své postavení, vybrala malého Zaitiana a vyzvala Velkou radu, aby jej jmenovala novým císařem.⁴⁷ S jejími kroky ale nesouhlasili starší členové císařské rodiny a navrhovali jako nástupce malého prince Puluna 溥伦 (ten byl ale adoptovaný a tím pádem z nepřímé linie potomků). Další potenciální volbou mohl být syn prince Gongga, ale podle Bland a Backhouse (1910) měla později s princem Gonggem špatné vztahy, stejně jako s regentkou Cian. Cixiina slova ale měla velkou váhu a tak se v roce 1875 stala regentkou nezletilého císaře Guangxuho.⁴⁸

Tvrzení o Cixiiné nenávisti k císařovně Xiaozheyi Sterling (1992) popírá a obhajuje ji tím, že císařovninu dítě ani císařovna samotná by v jejím postavení u dvora nehráli žádnou roli a vyzdvihuje fakt, že Cixi přece Xiaozheyi vybrala pro svého syna. Navíc uvádí, že se sama Cixi pravděpodobně stala obětí dalšího pokusu o vraždu (někdo se ji snažil otrávit), kvůli kterémuž pak byla až do roku 1883 dlouhodobě nemocná.⁴⁹ Headland (1909) pouze nezáživně zmiňuje, že po smrti císaře Tongzhi Xiaozheyi splnila svoji manželskou povinnost a stála při něm v dobrém i zlém a následovala svého zesnulého chotě.⁵⁰

Sterlingova (1992) teze o neohrožení Cixiina postavení je zcela jistě zpochybnitelná, protože v podobné situaci stála před několika lety i sama Cixi jako matka syna zemřelého císaře. Tedy Xiaozheyi by pravděpodobně získala hodnost císařovny matky a vezme-li se v úvahu regentčino vlivné postavení, tak toto rozhodnutí by nepochybně záleželo i na jejím postoji. Pro regentku by jistě nebylo výhodné svou moc ztratit a na základě tohoto uvážení zde Der Ling (1931) svým vyprávěním odhaluje regentčinu stinnou stránku a staví ji do role nepřímé vražedkyně.

⁴⁷ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 131 - 132

⁴⁸ BLAND, John O.P.; BACKHOUSE, Edmund. *China Under The Empress Dowager: Being the History of the Life and Times of Tzu Hsi*, 1910. s. 121 - 123

⁴⁹ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 143 - 144

⁵⁰ HEADLAND, Isaac T. *Court Life in China: The Capital, Its Officials and People*, 1909 s. 40

1.3 Regentství 1875 - 1908

1.3.1 Císař Guangxu

V roce 1880 Cixi onemocněla a Cian se stala jediným oficiálním regentem císaře Guangxuho. V roce 1881 ale náhle onemocněla i Cian a na druhý den zemřela. Příčiny její smrti nejsou objasněny. Poté se Cixi rozhodla svůj vliv upevnit. V roce 1884 odvolala prince Gongu z jeho funkcí (pravděpodobně kvůli incidentu vraždy eunucha An Dehaie) a rozdělila sféry jeho vlivu, mezi prince Chuna, prince Chinga 慶親王 a prince Liho. Tyto pozice se týkaly vedení úřadu pro zahraniční záležitosti, armády a Velké rady. Záležitosti v paláci byly svěřeny několika hlavním eunuchům, mezi nimiž byl i věrný a obávaný Li Liaying, a záležitosti na celonárodní úrovni měl na starosti státník Li Hongzhang.⁵¹ V roce 1889 vybrala Cixi císaři Guangxumu jako choť svou neteř a vzdala se svého regentství. Během vlády císaře Guangxuho se Cixi přesunula do Letního paláce *Yihe Yuan* 颐和园 v Zakázaném městě, a odtud opět zpovzdálí řídila vše, co se týkalo nějakých větších politických rozhodnutí.⁵²

Cixi chtěla v první řadě zachovat tradiční řád a udržet se u moci veškerého dění. Její politická rozhodnutí, hledící především na své osobní zájmy, nenašla pochopení u spousty pokrokově smýšlejících učenců. Mezi ně patřil i císař Guangxu, kterému se dostalo západního vzdělání. Cixi ale jeho studia v roce 1895 pozastavila, protože se pravděpodobně bála jeho vzrůstajícího prozápadního smýšlení. Zákaz však císaře Guangxuho neodradil a mezi jeho a regentčinými idejemi byl stále větší rozpor.⁵³ Guangxu byl příznivě nakloněn krokům k restauraci dynastie a dalším reformám, které podle jeho mínění bylo nutné

⁵¹ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 298

⁵² TWITCHETT, David; FAIRBANK, John. K. *The Cambridge History of China: Late Ch'ing 1800–1911*, 2002. s. 319

⁵³ TWITCHETT, David; FAIRBANK, John. K. *The Cambridge History of China: Late Ch'ing 1800–1911*, 2002. s. 321

uskutečnit, aby Čína mohla dosáhnout ekonomické velikosti a vyspělosti na úrovni západních zemí.⁵⁴

Podle Sterlinga (1992) měla na výchovu Guangxuho vliv převážně Cian, protože Cixi se léčila ze své nemoci. Jeho biologická matka i Cian se k němu údajně chovaly velice odtažitě, dokonce byl jimi i eunuchy odmalička údajně týrán.⁵⁵ V Zakázaném městě byl pod obrovským tlakem, protože na něj bylo důsledně dohlíženo, aby se z něj stal zodpovědný císař. Nebyl právoplatným dědicem, ale byl vybrán samotnou Cixi, v jejímž stínu pak musel celý život žít.⁵⁶ Z těchto důvodů měl dle Sterlinga (1992) podlomene psychické i fyzické zdraví (nikdy nemohl mít plnohodnotný partnerský život).⁵⁷ Právě snad kvůli neshodám o jeho výchově vznikl střet mezi Cixi a Cian, která v roce 1881 náhle onemocněla a druhý den na to zemřela. Der Ling (1931) jako příčinu uvádí zlost a vztek.⁵⁸ Bland a Backhouse (1910) se pouze zmiňují, že náhle podlehla neznámé nemoci.⁵⁹

Cixiin výběr Guangxuho choti, dcery jejího bratra, byl ale čistě z politických důvodů zachovat i nadále rod Yehe jako jeden z nejmocnějších a také upevnit její vliv. Der Ling (1931) Guangxuho popisuje jako císaře, jenž mohl vykonat velké věci a reformovat tradičně smýšlející Čínu na mocné impérium, ale také jako zbabělce, jež nakonec všechno vzdal ve prospěch Cixi. Císař ji musel pravidelně navštěvovat a radit se s ní o důležitých rozhodnutích, protože „*dokud Osvícená žije, nebude nikdy jiného skutečného vládce v Číně*“.⁶⁰ Sterling (1992) jej nazývá „obětí etikety“ a píše, že „chtěl vládnout, ale nemohl, protože mohl jen následovat a vždy čekat na někoho, kdo mu ukáže cestu“.⁶¹

⁵⁴ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 298

⁵⁵ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 160

⁵⁶ TWITCHETT, David; FAIRBANK John. K. *The Cambridge History of China: Late Ch'ing 1800–1911*, 2002. s. 319

⁵⁷ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 166

⁵⁸ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 135

⁵⁹ BLAND, John O.P.; BACKHOUSE, Edmund. *China Under The Empress Dowager: Being the History of the Life and Times of Tzu Hsi*, 1910. s. 152

⁶⁰ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 138 - 141

⁶¹ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 167

1.3.2 Čínsko-japonská válka a 100 dní reforem

V roce 1894 – 1895 vypukla Čínsko-japonská válka, jejíž vedení bylo svěřeno provinčnímu guvernérovi Li Hongzhangovi. Od roku 1885 společně s princem Chunem zastával řídicí funkci v úřadu pro námořní záležitosti. Díky své početní převaze byla favorizováným vítězem Čína. Jenže jak se záhy zjistilo, bez řádné organizace to nic neznamenalo. Čína sice přejala od západu spoustu technických produktů jako stroje, lodě a zbraně, ale (na rozdíl od Japonska) neuměla tyto výhody vhodně zužitkovat. V době před střetem s Japonskem použila Cixi v letech 1886 – 1891 zdroje financí určené pro válečné účely na přestavbu jejího sídla v Zakázaném městě, Letního paláce, a vybudování slavné mramorové lodi. Na válku tedy z výše uvedených příčin chyběly finanční prostředky a není divu, že při přímém střetu flotil válčících zemí byli Číňané rozprášeni. Porážka byla potupná i vzhledem k tomu, jaké snahy byly vynaloženy na znovuobnovení slávy dynastie a průmyslového rozvoje.⁶²

Ke konci 19. století stále více sílily prozápadní myšlenky a potřeba politických, společenských a ekonomických změn. Tomuto období snahy reformovat Čínu se také říká Sto dní reforem (čínsky *Wuxu bianfa* 戊戌变法). Císař Guangxu byl porážkou ve válce vyburcován podniknout jisté reformní kroky a sám si s pomocí svého učitele zprostředkoval setkání s Kang Youweiem 康有为 (1858 – 1927), jedním z tehdejších velmi vzdělaných učenců, radikálních propagátorů změn. Společně tak stanovili na 70 reforem, týkajících se školství, armády, průmyslu, zemědělství a jiné. V roce 1898 došlo k pokusu o radikální modernizaci, která ale nebyla úspěšná, jelikož hlasy zastánců konzervativní politiky, jež měli podporu regentky, byly silnější. Úředníci se báli, že přijdou o své posty a Cixi si uvědomovala, že císařův vliv by se díky reformám pravděpodobně zvětšil.⁶³

Prosadit tyto reformy se souhlasem Cixi bylo nemožné a proto se císař Guangxu uchýlil k plánu povolání generála Yuan Shikaie 袁世凯 (1859 – 1916), který měl Cixi bezpečně udržet v Letním paláci po dobu potřebnou k nutným změnám. Generál Yuan

⁶² FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*, 1998. s. 254

⁶³ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 298

Shikai však císařovy rozkazy nesplnil, podvedl jej a jeho plány vyzradil Cixi. Císařovy dobře myšlené reformy tak byly odsouzeny k zániku. Následkem toho došlo v Zakázaném městě k puči, Cixi dala císaře Guangxuho zavřít do malého domku na ostrově v Zakázaném městě, donutila ho zřít se vlády a již potřetí se stala vládkyní celé Číny. Ostatní stoupenci reformního hnutí utekli do zahraničí nebo byli odstraněni. O několik dní později všechny provedené reformy zrušila.⁶⁴ Jako korunní princ byl jmenován syn prince Duana 端郡王.⁶⁵

1.3.3 Boxerské povstání a útěk do Xi'anu

Po Taipingském povstání je Boxerské povstání (čínsky *Yiheduan yundong* 义和团运动) jedna z nejsmutnějších událostí z období pozdních Qingů. V roce 1899 začalo být v provincii Shandong aktivní tajné čínské hnutí, pro jejichž členy byl zaveden pojem Boxeři.⁶⁶ Tito lidé byli válečníci, kteří k boji používali techniku bojových umění (boxu). Před zápasem vždy prošli šamanským rituálem, jenž je připravil k boji a díky kterému věřili, že jsou neporazitelní.⁶⁷ Der Ling (1931) popisuje „Boxery“ jako lidi bez domova, potulné komedianty, kejklře a zpěváky, kteří dobře ovládali bojová umění. Označuje je pojmenováním *mai yi de*, což v překladu do češtiny znamená něco jako muži činu, jež dokáží nevídané věci.⁶⁸

Prince Duan se neoficiálně postavil do čela tohoto hnutí. Jeho plán byl vycvičit nepřemožitelnou sílu, jež by jednou provždy vyhnala cizince ze země spolu s Číňany, kteří konvertovali na křesťanství. S jeho souhlasem vstoupili Boxeři 11. května 1900 do Pekingu a dostali povolení zabít všechny cizince. V Pekingu a dalších provinciích bylo zabito na několik stovek cizinců i čínských křesťanů. Ministr pro zahraniční záležitosti požádal o

⁶⁴ TWITCHETT, David; FAIRBANK John. K. *The Cambridge History of China: Late Ch'ing 1800–1911*, 2002. s. 328

⁶⁵ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 298

⁶⁶ Tamtéž. s. 299

⁶⁷ FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*, 1998. s. 267

⁶⁸ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 177 - 180

pomoc cizinecká vojska, která 17. května dobyla pevnosti Taku u města Tianjin. O dva dny později bylo regentkou Cixi vydáno prohlášení, aby cizinci do 24 hodin opustili v doprovodu císařské armády město. Cizinecká velvyslanectví se však ve svých čtvrtích opevnila a požádala o pomoc vládu svých zemí. Tak v roce 1900 započalo několikátýdenní obléhání v ulicích Pekingu a další boje převážně v provinciích Shandong a Hebei. Na žádost obléhaných velvyslanectví jim do Číny na pomoc dorazilo několik stovek Japonců, Francouzů, Rusů, Američanů, Britů, Rakušanů a Němců. Záchranné vojsko ale bylo zfanatizovanými boxery poraženo a cizí země musely tentokrát vyslat další, již několikatisícovou armádu, která 14. srpna 1900 vstoupila do Pekingu a začala město drancovat.⁶⁹

Také podle Der Ling (1931) měl princ Duan velký podíl na událostech Boxerského hnutí. Stejně jako Cixi údajně nenáviděl cizince. Jeho život naplňovalo setkávání se s nižšími vrstvami obyvatelstva, mezi nimiž se začalo formovat Boxerské hnutí. Chtěl si především získat přízeň regentky Cixi a byla mu udělena soukromá audience, při níž jí chtěl ukázat bojovnost a odhodlání boxerů, kteří byli slepě vedeni k víře v jejich neporazitelnost. „*Není nic, co bychom nedovedli! Jsme čínský drak, jehož pařáty zatnou se do měkkých a přecpaných těl cizích barbarů a roztrhají je, takže žádný z nich nezůstane naživu ve Středním Království! Jsme nepřemožitelní! Kulky nás nezabijejí, nože nás nemrzačí – a my víme, jak zabíjet.*“⁷⁰ Cixi, jež byla silně věřící osobou a byla ohromena jejich nacvičeným vystoupením, uvěřila, a dala osudný rozkaz, aby byl zahájen útok na velvyslanectví v Pekingu.⁷¹

Podle vyprávění Der Ling lze jen konstatovat, že po dosavadních zkušenostech regentky s cizinci byla boxerským zfanatizovaným hnutím pohnuta a chtěla ze svého impéria vyhnat vše západního. Z počátku je aktivně podporovala, ale po neúspěšných střetech se spojeneckými armádami musela ustoupit a pro dobro celé Číny zvolit jiný přístup k mezinárodním politickým záležitostem.

⁶⁹ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 396 - 399

⁷⁰ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 244

⁷¹ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 177 - 181

1.3.4 Konec císařství a dynastie Qing

Následkem obsazení Pekingu armádou cizích mocností se Cixi 14. srpna 1900 společně s císařem Guangxu, několika úředníky a věrnými služebníky rozhodla město opustit a dvůr přesunout do města Xi'an 西安 v provincii Shaanxi.⁷² Státní záležitosti v Pekingu byly v dobu nepřítomnosti dvora svěřeny úředníku Li Hongzhangovi. Císařský dvůr setrval v Xi'anu téměř dva roky do té doby, než se situace v Pekingu uklidnila a bylo možné se vrátit zpět. Během pobytu v Xi'anu Cixi paradoxně vydala prohlášení vyzývající ke změně v politických a společenských otázkách. Tento reformní dekret byl po obsahové stránce velmi podobný tomu, který chtěl uplatnit císař Guangxu o dva roky dříve, ale za jehož pokus o prosazení byl pak sesazen z trůnu a uvržen do domácího vězení. V lednu roku 1902 se císařský dvůr vrátil zpět do Pekingu a postoj regentky Cixi vůči cizincům se od té doby začal měnit. Po návratu oficiálně v paláci přijala mnoho diplomatů a jejich manželek, misionářů a další cizince a začala s nimi udržovat dobré vztahy. V roce 1905 také vydala dekret ke zrušení státních zkoušek, dala souhlas k vybudování moderních škol a povolení posílat studenty do zahraničí, převážně do Japonska.⁷³

Sláva dynastie na konci 19. století již však definitivně upadla a do popředí se dostaly spíše politické události týkající se proreformních hnutí, jež této chaotické a rozvrácené situace využili k několika pokusům o svržení dynastie Qing. V jihovýchodní Číně tak začala opět propukat lidová povstání. V této době se také do popředí dostává i osobnost Sun Yixiana 孙逸仙 (1866 – 1925), známého v českém jazyce spíše jako Dr. Sunjatsen. Během následujících posledních let dynastie Qing se Dr. Sunjatsen snažil vyburcovat čínský lid ke svržení dynastie. Jeho pokusy však byly několikrát zmařeny císařskou armádou, byl vykázán ze země a nucen uprchnout do zahraničí. Nejen tyto snahy o další politické reformy, ale i všudypřítomný vliv cizinců již však měl za následek přehodnocení situace velkou částí čínských učenců a státníků a v letech 1900 – 1911 se tak

⁷² TWITCHETT, David; FAIRBANK, John. K. *The Cambridge History of China: Late Ch'ing 1800–1911*, 2002. s. 125

⁷³ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 299

začaly formovat různé radikální prozápadní společnosti. V roce 1911 pak byla definitivně sesazena poslední vládnoucí dynastie a byla vyhlášena Čínská republika.⁷⁴

Der Ling (1931) píše, že Cixi po návratu do Pekingu začala zpustošené město opravovat, ale nikdy nechtěla opravit cesty v Zakázaném městě, aby jí „*navždy připomínaly její omyl i nehasnoucí zášť vůči cizincům*“.⁷⁵ Údajně také rozkázala svému dvornímu eunuchovi Li Lianyingovi, aby převzal do svých rukou rozhodování o léčbě nemocného a stále v zajetí drženého císaře Guangxuho. Podle autorčina tvrzení to byl ale skrytý příkaz, aby císaře zavraždil, protože Cixi z politických i osobních důvodů nechtěla, aby ji přežil.⁷⁶

Císař Guangxu zemřel 14. listopadu 1908. Avšak podle spolehlivých historických materiálů příčiny jeho smrti nejsou objasněny. Po jeho smrti Cixi jako císaře jmenovala tehdy tříletého vnuka generála Ronglua 荣禄 (1836 – 1903), Puyiho 溥仪 (1906 – 1967), a jeho regentem prince Chuna. Jejich vláda trvala pouhé tři roky 1908 – 1911 a Puyi se tak stal posledním čínským císařem. Cixi zemřela ve věku 74 let přirozenou smrtí o dva dny později, 15. listopadu 1908. Bylo jí dáno posmrtné jméno Xiao Qin Xian Huanghou 孝欽顯皇后.⁷⁷

⁷⁴ LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*, 2008. s. 380 - 381

⁷⁵ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 214

⁷⁶ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 227 - 243

⁷⁷ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 299

2. Zkreslený obraz Cixi

Cixi byla největší ženou v celých čínských dějinách, disponovala nezměrnou mocí a vládla Číně téměř půl století. Z těchto důvodů se stala častým námětem příběhů. O životě regentky Cixi je napsáno velmi málo důvěryhodných materiálů a tak velká část autorů, kteří o ní píší, si často její příběh dotváří dle vlastních představ a potřeb. Někteří autoři ji vyobrazují jako krutou vládkyni, jež neznala ničeho jiného, než pouze své moci. Jiní ji popisují jako ženu mnoha tváří, která přesně věděla, kdy a jak správně zasáhnout do situace ve svůj prospěch, ale zároveň působit majestátným a ušlechtilým dojmem. Vzhledem k historickým událostem posledních let 19. století se na ni snáší kritika za její malicherná rozhodnutí, která zpomalila vývoj zaostalé Číny vstříc nové moderní době. Autoři se však shodují i v tom, že to byla velká ambiciózní vládkyně, která v té době dokázala vládnout pevnou rukou.

Většina literárních děl je protkána barvitým příběhem jejího osobního života, v němž svou roli hráli obyvatelé čínského dvora, armádní a politické scény s větším či menším vlivem, které nějakým způsobem mohly zásadně ovlivňovat Cixiin život. Tato díla jsou také čtivě provázána s historickými událostmi sledujícími vývoj politických a společenských změn, které se odehrávaly v období Cixiina největšího vlivu. Následující kapitola se bude zabývat spekulativními informacemi, které se o ní často šíří.

Zmíněné osoby a vybrané události, jichž se text týká a jež nebyly faktograficky podloženy, jsou čerpány převážně z knih Princzny Der Ling *Krutá císařovna* (1931), Seagravea Sterlinga *Dragon lady* (1992) a Johana Fabriciuse *Tajný deník čínské císařovny* (1987).

2.1. Cixiin charakter

Cixi byla vychovávána k uctívání tradičních čínských hodnot. Před vstupem do paláce se jí nedostalo žádného většího vzdělání. Při výběru konkubín se totiž dbalo pouze na to, zda je kandidátka dostatečně pečlivá, pracovitá, uctivá a dobře vychovaná. Cixi však byla bystrá a rychle se učila.⁷⁸ Zatímco Der Ling (1931) a Bland a Backhouse (1910) o ní píší jako o velmi vzdělané ženě, Sterling (1992) uvádí, že se konkubíny věnovaly především uměleckým činnostem a ne čtení a psaní, a popisuje ji jako bystrou, ale ne příliš vzdělanou.⁷⁹ V paláci se měla možnost vzdělávat díky několika eunuchům učitelům, přiděleným pro výuku konkubín.⁸⁰

Fabricius (1987) tvrdí, že už v mládí se u jejího příbuzného Mujangy společně s Cian mohla cvičit ve čtení pěti klasických čínských knih, psaní a počítání a uměleckých činnostech, například skládání básní, hraní na loutnu a především kaligrafii, v níž vynikala.⁸¹

Der Ling (1931) Cixi popisuje jako velmi nádhernou, ale vypočítavou ženu, jež věděla, jak vše obrátit ve svůj prospěch. Uvědomovala si, jakými triky by mohla dosáhnout svých vytyčených cílů a proto například při výběru konkubín v roce 1851 na audienci u císaře a císařovny dávala najevo hraný nezájem, který spolu s její krásou na císaře zapůsobil a ten si již pak dále nevyšimal žádné jiné z kandidátek.⁸²

Leidler (2003) tvrdí, že Cixiinou oblíbenou literární postavou byla Mulan, žena, jež se přestrojila za válečníka, získala díky svým úspěchům titul generála a několik let bojovala po boku mužů a bránila svou zem před cizími armádami.⁸³ Snad zásluhou tohoto ideálu vyzařovala Cixi auru nebojácné a schopné ženy.

Poté, co vstoupila do paláce, ji Sterling (1992) popisuje jako nezkušenou a osamělou dívku, která neměla zákeřnou povahu, ale zpovzdálí sledovala dění v paláci a

⁷⁸ HEADLAND, Isaac T. *Court Life in China: The Capital, Its Officials and People*, 1909 s. 26

⁷⁹ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 25

⁸⁰ HEADLAND, Isaac T. *Court Life in China: The Capital, Its Officials and People*, 1909 s. 27

⁸¹ FABRICIUS, Johan. *Tajný deník čínské císařovny*, 1987. s. 9 - 10

⁸² Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 47

⁸³ LAIDLER, Keith. *The Last Empress: The She - Dragon of China*, 2003. s. 31

využívala situací ve svůj prospěch. V paláci musela dodržovat přísnou etiketu a podřizovat se cizí vůli. Když dala císaři dědice, začala se zajímat více o politické záležitosti a stala se z ní mocná žena.⁸⁴

Kathrine Carl, americká umělkyně, která v roce 1903 malovala její portrét a strávila po boku Cixi několik měsíců, ji popisuje jako nádhernou a vyrovnanou ženu s velkým charismatem.⁸⁵

2.2 Příklady mytologizace

2.2.1 Vstup do paláce

V pramenech, odborné a krásné literatuře se velmi liší informace o tom, jak se do Zakázaného města dostala.

Podle Der Ling (1927) přišel jednoho dne posel ze Zakázaného města a doručil do domu otce Cixi dekret, ve kterém stálo, že císař si brzy vybere svou druhou ženu a Cixi věděla, že její příležitost právě nadešla. „*Zapálila jsem kadidlo před oltářem, otče. Kouř, který stoupal z kaditelnice, vířil a točil se, až nabyl podoby mužské tváře. Nikdy jsem neviděla toho obličje. Ale ve mém srdci jsem poznala, kdo to je! Bylo to znamení, otče! Budu druhou ženou císařovou!*“.⁸⁶ Podle těchto slov se dá soudit, že Der Ling, jež byla po dva roky Cixiinou věrnou dvorní dámou a tedy dost možná i velkou obdivovatelkou, zde ještě více podtrhuje neomylnou a ambiciózní povahu Cixi, jež odmalička věděla, co je jejím osudem a ani na chvíli o tom nezapochovovala. Z textu je však patrný jistý citový nádech a tudíž nevyznívá jako skutečnost, jež se mohla tehdy odehrát.

⁸⁴ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 25

⁸⁵ CARL, Katharine A. *With The Empress Dowager Of China*, 1905. s.6 - 11

⁸⁶ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 26

Der Ling (1931) píše, že při výběru druhé císařovny se z celého čínského území do Zakázaného města sjelo 17 dívek z pečlivě vybraných mandžuských rodin. Konečné rozhodnutí, kdo bude onou vyvolenou, bylo v rukou nejen císaře samotného, ale také císařovny Cian. Cian byla přesvědčena, že Cixi je na budoucí císařovnu až moc krásná. Podle Der Ling byl tedy vztah těchto dvou žen, budoucích regentek, od počátku velmi napjatý a nepřátelský. Postupem času se údajně ještě více prohloubil v době, kdy Cixi byla uctívána a oslavována celou Čínou za to, že s císařem Xianfengem zplodili syna.⁸⁷

Co se týče výběru Cixi jako konkubíny, jsou tyto informace spekulativní z hlediska samotné složitosti a rozmanitosti formalit a postupů výběru konkubín a proto formulace Der Ling, že se „stane druhou ženou císařovou“, jak píše, je uvedena chybně. Navíc v tomto okamžiku Cian nemohla být ještě císařovnou, která přihlížela na výběr konkubín do palácového harému. To protože v roce 1851 zemřela první císařova manželka a podle čínské tradice se držel dva roky smutek, než se mohl uskutečnit nový výběr konkubín a císařovy první ženy. Selekcí konkubín dominovala tehdy nejvýše postavená žena v paláci, císařovna vdova Kangci 康慈皇貴太妃 (vdova po císaři předchozím císaři Daoguangovi 道光). Císař Xianfeng přijal Cian za svou choť někdy v době přijímání nových konkubín. Tedy časová následnost a průběh událostí tak, jak se na nich většina historiků shoduje, zde není v souladu s vyprávěním Der Ling.

Naopak Fabricius (1987) a Laidler (2003) například říkají, že Cixi spolu s Cian vyrůstaly v domě otce Cian, Mujangy, a líčí je jako nerozlučné přítelkyně, které do paláce vstoupily společně, a ze kterých se časem staly sokyně v lásce i politických záležitostech.

Fabricius (1987) také popisuje velmi důvěrný až sexuální vztah Cian a Cixi ještě před přijetím do Zakázaného města i poté, co každá z nich získala rozdílný post konkubíny. Cixi, jak píše, se podle něj stala císařovou milenkou mnohem dříve než Cian a Cixi se pak u císaře přimluvila, aby vzal Cian na milost a až teprve pak si jí začal více všimnat a později ji přijal za svou choť.⁸⁸

⁸⁷ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 47

⁸⁸ FABRICIUS, Johan. *Tajný deník čínské císařovny*, 1987. s. 23 - 40

Vezme-li se ale v úvahu vyprávění Der Ling (1931) a Sterlinga (1992) není možné, aby tyto dvě dívky spolu vyrůstaly bok po boku jako dvě nejlepší přítelkyně, ze kterých se až o hodně let později staly sokyně. To bylo z důvodu, že Cian přišla do paláce mnohem dříve se svou starší sestrou a v době přijetí Cixi jako konkubíny již sama byla konkubínou jednoho z vyšších stupňů.

Mnohem přesnější se zdá být Sterlingova (1992) interpretace, která uvádí, že císař Xianfeng byl v roce 1851 oženěn s mandžuskou dívkou z rodu Niuhuru.⁸⁹ Bylo zvykem, že sestry a sestřenice následují novou císařovnu do paláce a stanou se tak konkubínami. Císařovna zemřela jen pár měsíců po svatbě. Po uplynutí doby smutku za zemřelou císařovnu byl vynesena dekret, že se budou přijímat nové konkubíny ke dvoru a na místo nové císařovny postoupila mladší sestra zemřelé císařovny, která byla zvaná jako Niuhuru 鈕祜祿, později známá jako Cian.

Z celé Číny se tak vybralo dvacet až třicet (Bland a Backhouse ale uvádí až sedmdesát) vyvolených mandžuských dívek.⁹⁰ Za dynastie Qing se konkubínou mohly stát pouze mandžuské dívky, protože se zde udržovala tradice čisté národnostní linie. Ještě před přijetím čekala kandidátky kontrola předpokladů, na kterou dohlížela císařovna (v tomto případě ještě císařovna vdova Kangci). To bylo z důvodu, že většina konkubín byla v podstatě služkami a společnicemi hlavně samotných císařoven. Teprve pak, po řádném dvouletém studiu palácových pravidel, zvyků, přísné etikety a osvojení si nejrozmanitějších uměleckých dovedností, mohly některé z nich začít žít nový život za zdmi Zakázaného města a případně se setkat s císařem.

Podle Sterlinga (1992) byla Cixi ve svých čtrnácti letech příbuzným Mujangou nominována na tento výběr, a později ve svých šestnácti letech byla na základě dekretu vybrána jako konkubína – kandidátka a další dva roky probíhala její příprava pro vstup do Zakázaného města.⁹¹ V roce 1851 tedy podle něj vstoupila do paláce na postu konkubíny čtvrtého stupně *pin*. Vzhledem k jejímu poměrně nízkému stupni postavení bylo prakticky

⁸⁹ Rody Aisin Gioro, Niuhuru a Yehenara byly nejmocnějšími mandžuskými klany.

⁹⁰ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 31

⁹¹ V dřívějších dobách bylo v Číně přirozené, že počet císařových konkubín (primárních manželek, souložnic, služek, atd.) byl až 120. Za pozdních Qingů, speciálně i v případě císaře Xianfenga, čítal císařův harém pouze jednu císařovnu, dvě primární manželky a 11 konkubín.

nemožné se stát vyvolenou konkubínou císaře, jeho milenkou. Jednoho dne však císařova oblíbená konkubína Li otěhotněla a po dobu sto dní od porodu s ní nesměl mít styk. Jelikož byl údajně jeho sexuální apetit velký a císařský harém velmi rozmanitý, tak si při výběru nové milenkky všiml právě Cixi. Po několika dnech strávených v ložnici císaře otěhotněla i Cixi, a to bylo (zvláště pro ni) jednoznačným znamením, že už nikdy nebude mít u dvora žádné nízké postavení. Její těhotenství jí tak zajistilo postup na nejvyšší společenské příčky (i v případě, že by dítě bylo dívka).⁹²

Žádný z autorů se ve své podstatě nemůže shodnout, za jakých okolností Cixi vstoupila na císařský dvůr a také konkubíny kterého stupně Cixi v různých obdobích svého života byla. Nicméně být konkubínou jakékoliv úrovně byla v té době v Číně velká čest, jelikož životní úroveň zde byla lepší než kdekoli jinde mimo palác. Každá z konkubín, za předpokladu, že bude mít příležitost potěšit císaře a dát mu dědice, měla šanci stát se třeba i budoucí císařovnou. Tyto ženy se však již nikdy nesetkaly se svou rodinou a celý život žily v Zakázaném městě, uzavřené od okolního světa.

2.2.2 Pokus o vraždu Cixi

Jednou z dalších nepodložených událostí je například incident, kdy se někdo údajně při přesunu císařského dvora z Jeholu zpět do Pekingu v roce 1861 pokusil Cixi zavraždit.

Podle vyprávění Der Ling (1931) když v roce 1861 došlo k údajnému pokusu o vraždu Cixi, se Ronglu stal hrdinou a zachránil jí život. V tomto roce v Jeholu skonal císař Xianfeng a podle tradice měla být rakev s jeho tělem převezena zpět do Pekingu, kde ho měli přivítat císařovna Cian, Cixi a její syn. Aby se mohlo dostat této tradice, bylo potřeba Cian, Cixi a malého císaře Tongzhi dostat do hlavního města dříve než smuteční průvod s císařovými ostatky. Byla tedy přichystána výprava, během jejíž cesty z Jeholu došlo k nečekaným událostem, konkrétně k pokusu o vraždu Cixi. Tato vražda byla

⁹² SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 38

pravděpodobně objednána Sushunem a úředníky Gangu osmi. Hlavní příčinou mohl být spor mezi Sushunem a Cixi o tom, kdo se stane novým vládcem Číny. A právě Ronglu, který měl tušení, že se něco takového může stát, se rozjel na půli cesty za vyslanou výpravou, aby zachránil Cixi a jejímu synovi život a bezpečně je dopravil do Pekingu. Sushun byl i s princem Yi a celou svou rodinou ztrestán jako zrádce a odsouzen k smrti. Později Cixi Ronglua dosadila na uvolněné místo po Sushunovi a povýšila jej na kancléře. Za jeho věrnost ho Cixi v dalších letech vyznamenala mnoha tituly.⁹³

Co se týče výše popsaného pokusu o vraždu, Der Ling (1931) se v těchto událostech shoduje s Bland a Backhouse (1910), protože jejich informace vycházejí z jejího díla. Ti také potvrzují informaci, že mezi nimi byl vřelý vztah.⁹⁴ Sterling (1992) však opět uvádí zcela odlišné informace. Například, že na cestě zpět do Pekingu Cixi a Cian doprovázel jiný generál, kterého tam z Pekingu vyslal sám princ Gong. O pokusu o vraždu se nezmiňuje vůbec.⁹⁵

2.2.3 Cixi jako vražedkyně

Cixi také bývá mnohdy viněna z vražd lidí, které ve skutečnosti pravděpodobně nezabila, jelikož tyto informace nejsou podle Sterlinga (1992) doloženy žádným záznamem potvrzujícím jejich pravdivost.⁹⁶

Der Ling (1931) ji však podle svého vyprávění viní z vraždy císařovny Xiaozheyi, na níž už bylo v práci dříve odkázáno. Dále ji přisuzuje vraždu oblíbené konkubíny císaře Guangxuho, konkubíny Zhen 珍 (1889 – 1894), jež podle Der Ling byla jeho jedinou

⁹³ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 216

⁹⁴ BLAND, John O.P; BACKHOUSE, Edmund. *China under the Empress Dowager: Being the History of the Life and Times of Tzu Hsi*, 1910. s. 34

⁹⁵ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 78-79

⁹⁶ Seagrave, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 168

přítelkyní a podporovala císaře v jeho prozápadním myšlení a reformních snahách.⁹⁷ Když v roce 1898 došlo v paláci k převratu, nechala ji i císaře zavřít a poté, co se dvůr v době Boxerského povstání musel opět přesunout mimo Peking, pověřila eunucha Li Lianyinga, aby ji zavraždil, a ten ji prý shodil do studny.⁹⁸

Další vraždou, ze které Der Ling (1931) regentku viní, je vražda císaře Guangxuhu. Přestože jej vybrala jako následníka svého syna, neměla ho ráda stejně jako všechny ostatní, kteří se jí snažili odporovat. Jak tvrdí Der Ling (1931), císař byl ve svém domácím vězení dlouhodobě nemocný a jako jednu z příčin jeho nemoci uvádí i smutek po jeho konkubíně Zhen. Protože se císařův stav nelepšil, Cixi ho osobně navštívila a pod záminkou léčení nařídila eunuchovi Li Lianyingovi, aby mu osobně donášel medicínu. Guangxuhu stav se ale stále zhoršoval. Chvilí před jeho smrtí jej Cixi údajně opět navštívila a ještě při jeho vědomí ho nechala obléknout do posmrtného šatu.⁹⁹

Sterling (1992) naopak uvádí, že Cixi Li Lianyinga za císařem poslala z důvodu, aby mu oznámil, že regentka vybrala následníka trůnu. Informaci o vraždě zpochybňuje a říká, že tuto vymyslel Edmund Backhouse.¹⁰⁰

Fabricius (1987) popisuje situaci podobně jako Sterling. Cixi podle něj do paláce povolala nejlepší lékaře, aby se o umírajícího císaře starali, ale císař i přesto zemřel. Když ležel na smrtelném loži, přišla se s ním rozloučit. Podle Fabriciova vyprávění pro ni byla smrt Guangxuhu bolestnější, než smrt jejího vlastního syna.¹⁰¹

V těchto údajích se pramen s dalšími zdroji zcela rozchází. Der Ling tvrdí, jak regentka císaře Guangxuhu přímo nenáviděla, naopak Fabricius jejich vztah popisuje jako velmi důvěrný. Dalo by se říct, že Sterling se svou interpretací zaujímá neutrální postoj a Cixi obhajuje, že žádnou z vražd pravděpodobně nespáchala a dokonce se také stala obětí pokusu o vraždu.

⁹⁷ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 221

⁹⁸ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 273

⁹⁹ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 313 - 315

¹⁰⁰ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 433

¹⁰¹ FABRICIUS, Johan. *Tajný deník čínské císařovny*, 1987. s. 257 - 258

2.3 Zpodobení osob kolem regentky Cixi

2.3.1 Konkubína Li fei

Tato podkapitola bude věnována konkubíně Li, jež podle Sterlinga (1992) měla u qingského dvora poměrně důležitou roli. Autor píše, že tato konkubína druhého stupně byla v záznamech historických událostí zaměňována za Cixi.¹⁰²

Podle vyprávění Der Ling (1931) byla císařovou oblíbenkyní půvabná Cixi, alias konkubína Yi, a císař Xianfeng se do ní bezmezně a bláznivě zamiloval.¹⁰³ V historických pramenech i románech se čtenář může dočíst, že Cixi byla velmi vzdělaná, uměla číst, psát, malovat a měla přehled v historii i literatuře. A také prý měla na císaře vliv ve věcech politického dění a rozhodování. Údajně s císařem trávila dlouhé hodiny, předčítala mu státnické dekrety a pomáhala mu v otázkách týkajících se politického rozhodování.¹⁰⁴ To ale Sterling (1992) například zpochybňuje jednak tvrzením, že konkubíny se běžně číst a psát neučily a dále také na základě výroku malíře Huberta Vose¹⁰⁵, který Cixi v roce 1905 osobně maloval a zaznamenal, že měla problém se čtením dekretů.¹⁰⁶

Výroky o oblíbenosti Cixi jako milenky Xianfenga dále Sterling (1992) popírá a uvádí, že onou císařovou favorizovanou konkubínou byla Li, s níž zplodil dceru Rongan 荣安. A právě v době sexuální neschopnosti Li se začal zajímat o Cixi. Po narození Rongan byla zase těhotenstvím omezená Cixi, a tak se vrátil ke konkubíně Li. Autor také tedy uvádí, že osobou, jež císaři radila ve státnických záležitostech a měla na něj velký vliv až do konce jeho života, byla konkubína Li (a skupina vysoce postavených úředníků v čele

¹⁰² SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 82 - 83

¹⁰³ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 35 - 37

¹⁰⁴ FABRICIUS, Johan. *Tajný deník čínské císařovny*, 1987. s. 33 - 40

¹⁰⁵ Hubert Vos, 1855 – 1935, holandský malíř.

¹⁰⁶ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 32

s předsedou správní rady Sushunem) a ne Cixi, jak to ale dokládá Fang (1943).¹⁰⁷ Po smrti císaře Xianfenga však nejsou o konkubíně Li vedeny žádné záznamy a doposud není doložen žádný důkaz o tom, co se s ní stalo.¹⁰⁸

Zajímavým faktem je, že žádný jiný autor kromě Sterlinga (1992) o této konkubíně neuvádí žádné spolehlivé informace. Proto vyvstává otázka, zda opravdu tato konkubína měla v Cixiině životě takovou úlohu, jakou jí přikládá. Je nutno podotknout skutečnost, že konkrétně Der Ling (1931), Bland a Backhouse (1910) ani další literární zdroje použité v této práci se o konkubíně Li vůbec nezmiňují.

2.3.2 Vztah císařoven matek

O osobnosti císařovny Cian jsou také známy poměrně odlišné informace. Der Ling (1931) ve své knize *Krutá císařovna* popisuje nepřátelský vztah mezi Cixi a Cian, který mezi nimi byl již od první chvíle, co se setkaly při audienci nominovaných konkubín v roce 1861. Později ji nenáviděla ještě více, protože údajně nechala zavraždit Cixiina oblíbeného eunucha An Dehaie. V těchto tvrzeních se ale rozchází se Sterlingem (1992) a jeho informacemi, které tuto událost popisují za zcela jiných okolností. Podle něj ve volbě budoucích konkubín neměla slovo Cian, ale vdova po císaři Daoguangovi, a Cian byla v tu dobu čerstvě postoupena na post císařovny. Další odlišná interpretace se týká toho, že do světla událostí uvedl konkubínu Li. Dává tím najevo, že osobou, ke které měla Cixi ve skutečnosti nenávistný vztah, mohla být právě tato oblíbená souložnice císaře Xianfenga.¹⁰⁹

Povahu Cian popisuje Sterling (1992) jako mírnější a snadno manipulovatelnou. Dále také píše, že v době volby následníka po zemřelém císaři Xianfengovi, Cixi a Cian společně jako regentky spřádaly plány s princem Gongem na opatření proti převzetí moci

¹⁰⁷ FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*, 1943. s. 295

¹⁰⁸ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 36 - 41

¹⁰⁹ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 36 - 41

princem Yi, Sushunem, a několika nejvyššími úředníky, které Sterling (1992) nazývá tzv. Gang osmi.¹¹⁰

Naopak Fabricius (1987) například říká, že Cixi spolu s Cian vyrůstaly v domě otce Cian, Mujangy, a líčí je jako nerozlučné přítelkyně, ze kterých se časem staly v paláci sokyně v lásce i politických záležitostech. Fabricius (1987) také popisuje velmi důvěrný až sexuální vztah Cian a Cixi ještě před přijetím do Zakázaného města i poté, co každá z nich získala rozdílný post konkubíny. Cixi, jak píše, se podle něj stala císařovou milenkou mnohem dříve než Cian a Cixi se pak u císaře přimluvila, aby vzal Cian na milost a až teprve pak si jí začal více všímat a později ji přijal za svou choť.¹¹¹

Vezme-li se ale v úvahu vyprávění Der Ling (1931) i Sterlinga (1992) není možné, aby tyto dvě dívky spolu vyrůstaly bok po boku jako dvě nejlepší přítelkyně, ze kterých se až o hodně let později staly sokyně. To bylo z důvodu, že Cian přišla do paláce mnohem dříve se svou starší sestrou a v době přijetí Cixi jako konkubíny již sama byla konkubínou jednoho z vyšších stupňů.

2.3.3 Generál Ronglu

Podle mnoha literárních zdrojů byl generál Ronglu jednou z důležitých osobností, jež byla propojena s osudy regentky Cixi. Téměř ve všech materiálech vybraných pro tuto práci je zmínka o lásce mezi regentkou Cixi a generálem Rongluem. Der Ling (1931) se v předmluvě knihy *Krutý císařovna* zmiňuje: „*V líčení lásky Ronglu k Velké Osvícené¹¹² přidržela jsem se přesně pravdy, usilujíc jen o lidskou, čitelnou líceň.*“¹¹³ Ve své knize popisuje jejich utajovaný milenecký vztah. Čtenář se s Ronglu setká již na několika prvních stranách, kdy familiárně navštěvuje otce Cixi, v době ještě před jejím odchodem do paláce

¹¹⁰ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 91 – 94

¹¹¹ FABRICIUS, Johan. *Tajný deník čínské císařovny*, 1987. s. 23 - 41

¹¹² Přeloženo J. Vilímkem z anglického názvu *Old Buddha*.

¹¹³ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 8

(a tajně se pak Cixi samotnou setkává na milostných schůzkách). Ronglu se ve svém mládí stal mandžuským velitelem stráží a pohyboval se tak u císařského dvora. Der Ling (1931) zde píše o jeho skryté žárlivosti, kterou musel potlačovat, když se Cixi stala konkubínou a později i matkou budoucího císaře. Popisuje také jeho skrytou nelibost, jenž pociťoval ke své ženě Mei,¹¹⁴ kterou mu sama Cixi vybrala.¹¹⁵ Po její údajné záchraně před vraždou, již chtěl Sushun a regenti Gangu osmi Cixi odstranit, prokázala Rongluovy svou vděčnost a během následujících let byl díky Cixi dosazen na několik nejvýznamnějších postů. Od roku 1898 tak zastával hned několik funkcí, například provinčního krále ve městě Tianjin, ministra zahraničí, předsedy Velké rady a vojenského ministra. Rongluovu dceru Cixi provdala za člena císařské rodiny, prince Chuna, a sama dala jméno jejich synovi – Puyi.¹¹⁶

Autorka knihy Der Ling (1931) uvádí, že tyto Cixiiny kroky ale nemusely být čistě politická opatření a odměnění jedince za zásluhy, ale že jej jednoduše chtěla mít nablízku jako milence a odvděčit se za jeho celoživotní věrnost. Ovšem zdůrazňuje skutečnost, že mezi nimi po dobu Cixiiny vlády nikdy nedošlo k žádnému kontaktu, a že jejich náklonnost byla postavena na mnohem silnějších základech než fyzický kontakt.¹¹⁷ Jejich láska byla odsouzena k nenaplnění kvůli Cixiiné ctižádosti stát se mocnou čínskou vládkyní. V roce 1903 se k ní donesla zpráva, že Ronglu zemřel. Byla z toho velmi otřesena a podle Der Ling (1931) ztratila chuť dál žít.¹¹⁸

Podle vyprávění Der Ling (1931) se šíří i takové informace, že byla například milenkou eunuchů An Dehaie a Li Lianyinga a že An Dehaiovi dokonce porodila dítě.¹¹⁹ Údajně měla dítě i s generálem Rongluem.¹²⁰ Je zde ale zřejmý fakt, že eunuchové, kleštěnci, byli sexuálně nezpůsobilí. Co se týče Ronglua, Der Ling (1931) zdůrazňuje, že v paláci zůstával po setmění pouze jediný muž a tím byl samotný císař.¹²¹

¹¹⁴ Dcera Sushuna.

¹¹⁵ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 99 - 102

¹¹⁶ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 216 - 218

¹¹⁷ Tamtéž. s. 82 -96

¹¹⁸ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 232

¹¹⁹ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 7

¹²⁰ SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*, 1992. s. 165

¹²¹ Princezna Der Ling. *Krutá císařovna*, 1931. s. 175

Fabricius (1987) naopak události ještě přibarvuje a popisuje otevřený milenecký vztah Ronglua a Cixi a líčí jejich milostná dobrodružství, která se odehrávají přímo v Cixiině ložnici.¹²² Laidler dokládá, že podle mnoha zdrojů byli Cixi a Ronglu velmi zamilovaní a přirovnává je k příběhu středověkého rytíře Lancelota a Guinevery.¹²³

¹²² FABRICIUS, Johan. *Tajný deník čínské císařovny*, 1987. s. 105 - 108

¹²³ LAIDLER, Keith. *The Last Empress: The She - Dragon of China*, 2003. s. 33

3. Hodnocení Cixi

3.1 Obrazový materiál

Obrazová příloha je čerpána ze souborného katalogu o výstavě císařovny matky Cixi, jež se v roce 1995 konala v japonské prefektuře Hirošima ve městě Kumano. Předměty výstavy byly zapůjčeny z Palácového muzea v Pekingu. Fotografie jsou použity z Freer|Sacklerovy galerie z exhibice asijského umění, uskutečněnou pod záštitou Smithsonianova muzea. Autorem fotografií, které vznikly v roce 1903, je bratr Princezny Der Ling, Xun Ling.

Cixi byla vychována v duchu tradiční čínské společnosti a jejích zvyků, což je patrné i z jejích vyobrazení na fotografiích a obrazech. Zde je zachycena v tradičních honosně zdobených mandžuských šatech a historických kostýmech, často laděných do žluta (Obr. 1), protože žlutá barva je považována za barvu císařskou. Kromě císařů ji mohli nosit pouze mniši, kdokoli jiný by byl potrestán. Čínsky se žlutý řekne *huang* 黃 a má tedy stejnou výslovnost jako slovo císař *huang* 皇. V Číně tato barva asociuje úrodnou půdu kolem Žluté řeky *Huang He* 黃河 a dále také pátou čínskou světovou stranu – střed *zhong* 中, podle níž se označuje Čína jako Země středu *Zhongguo* 中国. Žlutá barva v sobě nese popsané významy a je považována za národní barvu.¹²⁴

Cixi je jak na obrazech, tak i na fotografiích zobrazena vždy s vážným a strnulým výrazem ve tváři z pohledu ánfas. Je vždy pečlivě upravena s tradičním qingským účesem, ozdobena šperky a dalšími nezbytnými doplňky. Tyto prvky znázorňují klasický čínský styl a qingský konvenční postoj. Na obrazech i fotografiích je často vyobrazeno také její jméno se všemi tituly (někdy ve zkrácené podobě), které během svého života získala. Například čínský nápis na Obr. 1 Da Qing Guo Cixi Huangtaihou 大清國皇后太后, jež je umístěný

¹²⁴ CINSKY.com. Dostupné na: <http://www.cinsky.com/index.php?page=clanek&id=33&lang=cs>

nahoře a čte se zprava doleva, znamená „císařovna matka říše velkých Qingů“. Na Obr. 2. je uvedeno regentčino celé jméno se všemi jejími tituly Da Qing Guo Dangjin Cixi Duanyou Kangyi Zhaoyu Zhuangcheng Shougong Qinxian Chongxi 大清國當今慈禧端佑康頤昭豫莊誠壽恭欽獻崇熙聖母皇太后, což v překladu znamená „Cixi Zhaoyu Zhuangcheng Shougong Qinxian Chongxi, současná svatá císařovna matka říše velkých Qingů.“

Fotografie byly pořízeny v palácových prostorách a císařských zahradách. Mají regentku Cixi znázorňovat jako kosmopolitní vládkyni a proto se zde vyskytují nejen prvky čínské, ale i západní – například jablka ve tvaru pyramidy nebo stolek od francouzského panovníka Ludvíka XIV (Obr. 2). Barevná fotografie (Obr. 3) byla pořízena jako dar pro amerického prezidenta Theodora Roosevelta. Barevnosti se docílilo pomocí ruční malby. Na fotografii č. 4 je zachycena při diplomatické návštěvě. Na Obr. 5 je zachycena spolu s dvorní dámou Princeznou Der Ling při procházce v zahradách Zakázaného města.¹²⁵

3.2 Cixi v čínské historiografii a odborné zahraniční literatuře

V historiografii bývá regentka Cixi z tradičního pohledu vyobrazována jako zkorumpovaná, lstivá, despotická a konzervativní žena, jež jednoho dne uchvátila moc a díky skutečnostem, jež jí pomohly k vzestupu z nízkého postavení, udělala cokoliv, aby si ji udržela. Na druhou stranu však bývá často hodnocena jako vynikající politička a schopná vládkyně, jež v dobách mnoha povstání a válek dokázala čínskému impériu pevně vládnout a svými rozhodnutími čelit mnoha překážkám a těžkostem, s nimiž se Čína v druhé polovině 19. století potýkala.

Princezna Der Ling líčí regentku Cixi jako největší ženu čínské historie, která mezi mocnými ženami neměla konkurenci a jež po sobě zanechala velmi výraznou stopu. Cixi

¹²⁵ Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery Archives. Dostupné na: <http://www.asia.si.edu/explore/china/powerplay/>

milovala krásné věci a ráda se obklopovala luxusem. Její sláva a moc byly nezměrné a i přesto, že je již dávno po smrti, bdí podle ní její duch nad Zakázaným městem. Regentku popisuje jako ctižádostivou ženu, jež se pro svou slávu a moc vzdala života obyčejné ženy. Vzhledem k jejím ambiciózním cílům se musela vzdát i své lásky. Byl jí předurčen osud, kvůli němuž byla po zbytek života zavřena mezi zdi Zakázaného města.

Seagrave Sterling vyobrazuje Cixi jako ženu, jež se často neprávem stávala terčem nepravdivých pomluv, kdy například údajně někoho zavraždila nebo na ni padla vina za negativní výsledek nějakých událostí, se kterými ale neměla nic společného. V návaznosti na tyto souvislosti popisuje její vývoj z nezkušené mladé dívky v uvědomělou a způsobilou panovnici disponující velkou mocí.

Kathrine Carl znázorňuje Cixi z poměrně lidštějšího hlediska tak, jak ji ona sama měla možnost na sklonku regentčina života poznat. Píše o ní jako o velmi bystré, šlechetné a laskavé ženě s velkým šarmem, která ráda pomáhala lidem a rozdávala kolem sebe spokojenost. Zmiňuje se o zvyklostech u dvora, které měla za dobu strávenou v paláci možnost poznat, o regentčiny zálibách a také, protože to byla malířka, o jejím vzhledu.

3.3 Shrnutí

Regentka Cixi je vyobrazována z pozitivního hlediska jako zdatná a vyrovnaná žena. Avšak také jako žena, jenž si je plně vědoma svých možností a svého velkého vlivu, kterého využívala především ve svůj prospěch. Bývá jí poměrně často vytýkán její omezený postoj vůči rozvoji čínských vztahů s ostatními mocnostmi. To mělo svůj opodstatněný důvod v tradičním čínském smýšlení, jež je hluboce zakořeněno v celých čínských dějinách. Kdysi bylo čínské impérium, v čele s císařem jako svrchovaným vládcem celého světa, považováno za nadřazené ostatním zemím, které byly vůči Číně v pozici vazalů. S příchodem cizinců se však musela Čína vyrovnat s faktem, že toto pojetí nadvlády nemá už v moderním světě své místo. Ať už se jednalo o obchod, stroje nebo nová náboženství, Cixi chovala nedůvěru ke všem cizím vymoženostem, zavlečeným do

Číny ze Západu. Bála se o svou zem a především o své postavení. Její skeptický přístup však bránil vývoji čínské říše stát se po vzoru Západu jednou z moderních zemí. Byla tedy možná schopnou panovnicí, která ale svými rozhodnutími svůj vliv podlamovala.

Nicméně po potupných porážkách v Čínsko-japonské válce, událostech Sta dní reformem a Boxerského povstání jakoby prozřela, že nemá již důvod pokračovat ve své strnulé vládě a bude lepší přítomnost Západu přijmout a vyrovnat se s ní.

Pravdou zůstává, že Cixi se díky své ctižádosti stala jednou z nejslavnějších osobností v dějinách Číny a k tomuto údělu bylo potřeba velkých ambic a přirozené autority. Cestu vzestupu slávy Cixiiny osobnosti od postu konkubíny nižšího stupně až na jeden z nejvyšších společenských stupňů - císařovny matky – provázelo jistě mnoho problematických okolností. V letech její vlády musela překonat nejrůznější úskalí jak politická, tak i osobní, aby si udržela svou vlivnou pozici.

Je nesnadné zodpovědět otázku, proč o Cixi někteří autoři píší jako o laskavé ženě a snaží se snad její mylná rozhodnutí ospravedlňovat tím, že ji líčí v tom nejlepším světle a jiní ji líčí jako krutou nemilosrdnou panovnici, jež má údajně na svědomí nespočet vražd. Možná, že nebyla tak zajímavou osobou, jakou je popisována v příbězích, a proto o ní autoři vymýšlejí pozoruhodné nepravdy. Nebo naopak byla ženou mnoha tváří, která své intrikánské myšlenky schovala pod maskou vznešenosti.

4. Závěr

V této bakalářské diplomové práci jsou popsány historické události a období vlády mandžuské dynastie Qing na přelomu 19. a 20. století. Tato obecně známá dějinná fakta jsou propojena s životem regentky Cixi a jejím politickým vlivem v letech 1861 - 1908.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jakou byla regentka Cixi osobností, jakým způsobem ji popisují historikové a ostatní autoři vzhledem k tomu, jak ji znázorňuje ve svých memoárech její dvorní dáma Princezna Der Ling. Dalo by se říci, že v rovině politických a historických událostí se informace shodují, ale co se týče podrobnějších událostí regentčina života, vyvstávají zde někdy zcela různorodé interpretace, které si vzájemně odporují. Ať už se jedná o prameny či literární zdroje, všechny jsou do jisté míry prostoupeny mytologizací osobnosti regentky Cixi v podstatě od první zmínky o ní. Otázkou, která pravděpodobně nebude nikdy zodpovězena, zůstává, jak jsou všechny tyto informace blízko skutečné pravdě o Cixi. Tedy pokud se někdo zajímá o život Cixi, snad v každé publikaci se může dozvědět naprosto jiné názory a odlišné teze, díky nimž bude osobnost regentky vždy zahalena do více či méně smyšlených příběhů.

V dnešní moderní době je regentka Cixi pokládána za krutou a nemilosrdnou císařovnu, jejíž politická rozhodnutí vesměs negativně ovlivnila vývoj událostí v druhé polovině 19. století v Číně. Ve filmech a knihách bývá vyobrazena jako mocná, ambiciózní, nebojácná a sobecká žena, která vládla především ve svůj prospěch a brzdila tak ekonomický a průmyslový vývoj Číny. Nezaměnitelnou skutečností však zůstává, že byla hlavně ženou, vychovávanou k uctívání tradičních čínských hodnot a díky její ctižádosti se tak mohla stát jednou z nejslavnějších osobností čínských dějin.

Resumé

My bachelor's thesis is concerned with regent Cixi (1835 – 1908), who was one of the rulers of Manchu dynasty and had a wide influence in the last years of the 19th century in China. This thesis consists of three main parts. In the first part, there is a brief introduction about history of the dynasty and social and economic issues in the 19th century, her personal life and her admission to the Imperial Court. This part of thesis is divided to three period of her life and focus on her rule and historical events in which she was involved during these years. Second part concentrates on other unfounded information and events during her life, about which authors of books frequently write about. The last part consists of opinion on her in a history and literature and summarizes the topic.

Seznam pramenů a literatury

monografie:

BLAND, John O.P; BACKHOUSE, Edmund. *China Under The Empress Dowager: Being the History of the Life and Times of Tzu Hsi*. Philadelphia: J. B. Lippincott, 1910. 525 s. ISBN 9781147451719

CARL, Kathrine A. *With The Empress Dowager Of China*. New York: The Century Co., 1905. 306 s. ISBN 9781103877249

FABRICIUS, Johan. *Tajný deník čínské císařovny*. 2. Vyd. Praha: Odeon, 1987. 296 s. ISBN 808563709X

FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 8071062499

FANG, Chao-ying. *Hsiao-ch'in Hsien Huang-hou*. In: Hummel, Arthur W. *Eminent Chinese of the Ch'ing Period (1644-1912)*. Washington: U.S. Government Printing Office, 1943. Vol. 1. 604 s. ISBN 9781906876067

HEADLAND, Isaac T. *Court Life in China: The Capital, Its Officials and People*. New York; Toronto: F.H. Revell, 1909. 372 s. ISBN 0665655738

LAILDLER, Keith. *The Last Empress: The She - Dragon of China*. United Kingdom: JohnWiley & Sons Ltd, 2003. ISBN 0470848804

LIŠČÁK, Vladimír. *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. 782 s. ISBN 9788072773640

Princezna Der Ling [Deling 德齡]. *Krutá císařovna*. Přel. Vilímek, Jos. R.: Praha, 1931.

SEAGRAVE, Sterling. *Dragon Lady*. Harward University Press, 1992. ISBN 0679733698

TWITCHETT, David; FAIRBANK John. K. *The Cambridge History of China: The Ch'ing Empire to 1800*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. Vol. 9. 754 s. ISBN 9780521243343

TWITCHETT, David; FAIRBANK John. K. *The Cambridge History of China: Late Ch'ing 1800–1911, Part 2*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. Vol. 11. 754 s. ISBN 97805212202933

elektronické zdroje:

University of California Press. [online]. [cit. 2013-04-20]. Dostupné na:

<http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft6p3007p1&chunk.id=d0e11449&toc.depth=100&toc.id=d0e10604&brand=ucpress>

University of Houston. [online]. [cit. 2013-06-21]. Dostupné na:

http://www2.uhv.edu/fairlambh/asian/opium_wars.htm

Štěpán Pavlík. *Co znamenají čínské barvy*. [online]. [cit. 2013-06-26]. Dostupné na:

<http://www.cinsky.com/index.php?page=clanek&id=33&lang=cs>

obrazový materiál:

Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery Archives. [online]. [cit. 2013-04-25].

Dostupné na: <http://www.asia.si.edu/explore/china/powerplay/>

王海濱; 片山智士 Ó, Kaihin; Katajama, Satoši (eds.): *西太后展 Seitaigó ten [Výstava císařovny matky Cixi]*. 財団法人筆の里振興事業団熊野町 Fude no sato šinkó džigjódan Kumanočó, 1995. Katalog.

Seznam příloh

慈禧の画像〈油絵〉

19世紀末 作者不詳

Obr. 1¹²⁶

Olejomalba od neznámého autora někdy z období 19. století.

¹²⁶ 西太后展. Seitagó ten. [Výstava císařovny matky Cixi], 1995.

Obr. 2¹²⁷

Obr. 3.¹²⁸

¹²⁷ Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery Archives. Dostupné na: <http://www.asia.si.edu/explore/china/powerplay/>

¹²⁸ Tamtéž.

Obr. 4¹²⁹

Obr. 5¹³⁰

¹²⁹ Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery Archives. Dostupné na: <http://www.asia.si.edu/explore/china/powerplay/>

¹³⁰ Tamtéž.

Obr. 6¹³¹

Obr. 7¹³²

Obr. 8¹³³

Obr 6: Chryzantémová ozdoba do vlasů 8x10cm; zvyk zdobení vlasů se praktikoval už od dynastie Han.

Obr. 7: Každodenní květinami zdobená typická obuv císařovny a dvorních dam na 13cm podpatku.

¹³¹西太后展. Seitaijó ten. [Výstava císařovny matky Cixi], 1995. s. 9

¹³²西太后展. Seitaijó ten. [Výstava císařovny matky Cixi], 1995. s. 12

¹³³西太后展. Seitaijó ten. [Výstava císařovny matky Cixi], 1995. s. 10

Obr. 8: Běžný šat regentky Cixi.

Obr. 9¹³⁴

Cixiina inkoustová malba prstem zobrazující ptáka Fénixe; 128.5 x 61 cm; 1888. Nahoře je otisknuta Cixiina pečeť (viz Obr. 11) a vlevo otisk prstu a podpis císaře Guangxuho.

¹³⁴西太后展. Seitaijó ten. [Výstava císařovny matky Cixi], 1995. s. 8

Obr. 10¹³⁵

¹³⁵西太后展. Seitaigó ten. [Výstava císařovny matky Cixi], 1995. s. 9

Cixi malovaný obraz pivoněk; 125 x 63 cm; 1902. Nahoře je otisknuta Cixiina pečeť (viz Obr. 11) a vlevo otisk prstu a podpis císaře Guangxuho.

Obr. 11¹³⁶

Pečeť z období dynastie Qing, 12x10.4 cm; byla vyrobena z kamene pocházejícího z vesnice Shoushan v provincii Fujian, která je známá svým uměním kamenosochařství.

Pečeť nese 9 znaků: Cixi Huangtaihou Yulan Zhi Bao 慈禧皇太后御覽之寶.

¹³⁶西太后展. Seitaijó ten. [Výstava císařovny matky Cixi], 1995. s. 13